

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2016

Blanka Štolová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Mnichovská dohoda – její příčiny a důsledky

Blanka Štolová

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Mnichovská dohoda - její příčiny a důsledky

Blanka Štolová

Vedoucí práce:

Prof. RNDr. Ivo Budil, Ph.D., DSc.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce, jímž byl Prof. RNDr. Ivo Budil, Ph.D.,DSc., za rady, připomínky a vedení této práce. Také bych chtěla poděkovat celé své rodině, především pak mému manželovi a mamince za jejich podporu a trpělivost po celou dobu mého studia.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	VÝVOJ ČESKO-NĚMECKÝCH VZTAHŮ	3
2.1	Německá kolonizace na konci 12. století.....	3
2.2	Češi a Němci v dobách husitských	4
2.3	České národní obrození.....	5
2.4	Česko-německé vztahy v letech 1848 – 1918	6
2.5	Poválečné Československo v letech 1918-1928.....	8
2.5.1	Adolf Hitler	12
2.6	Od světové hospodářské krize k Mnichovu (1929-1938).....	15
3	MNICHOVSKÁ DOHODA.....	27
3.1	Mnichovská konference	27
3.2	Mnichovská kapitulace.....	30
4	DŮSLEDKY MNICHOVSKÉ DOHODY	33
4.1.1	První říjnové dny	33
4.1.2	Cesta k Protektorátu Čechy a Morava	35
4.2	Dopady Mnichovské konference na Československo	38
4.3	Dopady Mnichovské konference na Evropu	39
5	ZÁVĚR	42
6	SEZNAM ZKRATEK POLITICKÝCH STRAN	44
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45

7.1 Literatura	45
7.2 Ostatní.....	48
7.2.1 Elektronické zdroje.....	48
7.2.2 Legislativní prameny	49
8 RESUMÉ	50
9 PŘÍLOHY.....	51
9.1 Příloha č. 1 - Text Mnichovské dohody	51
9.2 Příloha č. 2 - Mapa protektorátu Čechy a Morava	54
9.3 Příloha č. 3 - Ukázky z dobového tisku.....	55

1 ÚVOD

Mnichovské události patří k jedněm z nejdiskutovanějších a nejkontroverznějších otázek, které se v novodobých českých dějinách objevily. Hovoří se o tzv. Mnichovské zradě, komplexu či syndromu. Toto téma je opředeno mnoha domněnkami, na které neexistují odpovědi, dezinformacemi a častokrát je také zjednodušováno. Např. stále zůstává aktuální otázka, zda bylo tehdy správné dohodu podepsat a ustoupit, či mělo být české území vojensky bráněno. Po této události se velice vyhrotily vztahy mezi Čechy a Němci, což však nebylo v historii poprvé. Nelze ovšem tvrdit, že Češi a Němci byli vždy nepřátelé. Soužití a vztahy mezi těmito dvěma národy zasahují několik století zpět do historie. Zcela neoddiskutovatelný však zůstává fakt, že Mnichovská dohoda připravila tehdejší Československou republiku o velkou část jejího území, průmysl, ekonomiku, mnoho rodin o jejich domovy, majetek a hrdost.

Tato bakalářská práce je pojata nejen jako kompilace, ale též i kritická rešerše primárních a sekundárních zdrojů, historické i soudobé literatury z oblasti dějin a práva. V první části se pokusíme nahlédnout česko-německé vztahy od konce 12. století po září 1938, poté bude následovat kapitola věnovaná konferenci v Mnichově a v poslední části práce pak nastíníme důsledky, které vyplynuly z podpisu dohody a následného souhlasu tehdejšího prezidenta jak pro tehdejší Československo, tak pro Evropu.

K této práci bude použita převážně česká současná literatura, dále pak literatura soudobá, poválečná, zahraniční a cizojazyčná. Nebude opomenuta ani biografická literatura samotného dr. Edvarda Beneše. Z důvodu zkrácení bude vynechána literatura z období normalizace. Krátká podkapitola bude věnována i osobě Adolfa Hitlera a jeho politické činnosti od roku 1918, jelikož právě on je považován za jednu z hlavních postav v jednání o Mnichovské dohodě a vydání Sudet Německu. Nelze jednoznačně říci, který z použitých pramenů by mohl být označen jako stěžejní, jelikož tato práce obsahuje poměrně velké časové rozpětí, doslova několik století vzájemných česko-německých vztahů. V období před Mnichovskou dohodou lze za nejvíce zmiňovaný pramen považovat knihu Jaroslava Tomse Přehled vývoje Česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947, která pokrývá zhruba stejné časové období jako tato práce. Vedle ní bude použito ještě několik dalších knih, včetně publikací zabývajících se právem a zákony v Českých zemích i republice. K vylíčení osobnosti Adolfa

Hitlera bude použita rozsáhlá publikace Alana Bullocka Hitler a Stalin Paralelní životopisy, která se zabývá jeho životem od narození až po smrt. V části, která pojednává o Mnichovské dohodě samotné, bude použito větší množství zdrojů, jelikož na toto téma bylo vzhledem k jeho závažnosti napsáno nemalé množství knih. Jako zřejmě nejdůležitější bych vyzdvihla knihu Bořivoje Čelovského Mnichovská dohoda 1938, ze zahraničních děl pak druhý díl politických memoárů Hanse Bernda Giseviuse Až k hořkému konci s podtitulem Od Mnichovské dohody k 20. červenci 1944, jejíž autor se aktivně podílel na německé politice před druhou světovou válkou a v době jejího konání. Ve třetí části, zabývající se důsledky konference a podpisu dohody, bude z počátku nejvíce využita kniha Vlastimila Klímy, právníka a člena parlamentu v období konference, 1938: Měli jsme kapitulovat?, dále Dlouhé stíny Mnichova od Jana Kuklíka, Jana Němečka a Jaroslava Šebka a ohledně faktů týkajících se druhé světové války pak kniha Alana Johna Percivala Taylora Příčiny druhé světové války, v jejím slovenském vydání. Jako doplňující pak Průvodce českými dějinami 20. století od Františka Emmerta. Práce je doplněna přílohami, v nichž je doslovný překlad Mnichovské dohody, dobové fotografie, mapy a výstřižky z tehdejšího tisku.

Práce si neklade za cíl vyčerpávajícím způsobem popsat vztahy Čechů a Němců, politické pozadí události, ani polemizovat nad možností odmítnutí této dohody, či analyzovat oprávněnost nároku Němců na území Sudet. Cílem je pokus o zachycení soužití těchto dvou národů, převážně změn ve vývoji těchto vztahů a nastínění možných příčin a konečných důsledků této tragické události, která je mnohými považována za příčinu druhé světové války.

2 VÝVOJ ČESKO-NĚMECKÝCH VZTAHŮ

Česko-německé vztahy, které vyvrcholily v první polovině 20. století je potřeba chápat v širších historických souvislostech a sledovat je již od konce 12. století, kdy započala tzv. německá kolonizace, a české země se staly domovem dvou národů.¹ Vzájemné prolínání Čechů a Němců, historické společenství, do něhož vnesl konflikty a napětí teprve nacionalismus 19. století, který zapříčinil vyhnání Němců po roce 1945 a tím rozbil stovky let trvajících, oběma národům prospěšné soužití.²

2.1 Německá kolonizace na konci 12. století

Určitá práva Němcům poskytoval už král Vratislav, který je stvrdil písemně a po něm i Soběslav II. To se však týkalo převážně Němců žijících v Praze. Motivem byla snaha čelit pokusům českých feudálů a podřizovat si německé obyvatelstvo. Tato písemnost obsahovala dokonce i několik pravidel pro řešení sporů mezi Čechy a cizinci. „*Já Soběslav, vévoda Čechů, oznamuji všem nynějším i budoucím, že přijímám ve svou milost a ochranu Němce, kteří bydlí v pražském podhradí, a přeji si, aby tito Němci, tak jak jsou od Čechů odlišní rodem, tak také od Čechů a jejich zákona či obyčeje byli oddělení. Povoluji tudíž těmto Němcům, aby žili podle zákona a spravedlnosti Němců, jak to měli od doby mého děda krále Vratislava.*“³

Na pozvání Přemysla Otakara I., který ve snaze zajistit si majetkovou a mocenskou převahu nad šlechtou, dal jako první český panovník podnět k hromadné německé kolonizaci, započalo osidlování českých území kolonizačními podnikateli a lokátory. Tito kolonisté uzavřeli s králem smlouvu o přidělení pozemků a byly jim vyměřeny parcely pro výstavbu domů a provozování živností.⁴

Kolonisté osidlovali převážně pohraniční oblasti, ale pomáhali také ve vnitrozemí. Do Čech přinesli díky nové etapě zemědělské kultivace v Německu pokročilé způsoby hospodaření, kolečkový pluh, nový způsob zapřahání a rozšířilo se díky nim i tzv.

¹ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 3.

² BAUER, Franz. In: *Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 29.

³ ADAMOVÁ, Karolina. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 23.

⁴ RICHTER, Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin*. Třebíč: Akcent, 1999, s. 45

trojpolní hospodářství, což značně zvýšilo zemědělskou produkci. Tzv. německé osídlovací právo poskytovalo novým usedlíkům značné sociální výhody, např. desetileté osvobození od daní nebo trvalé zproštění roboty. Přicházeli za lepšími podmínkami, nikoliv aby české obyvatelstvo národnostně ovládli. Od pol. 13. století kolonizace slábla a ve 14. století zcela ustala.⁵

2.2 Češi a Němci v dobách husitských

V husitských dobách byl význam pojmů Češi a Němci jiný než v současnosti. Nebylo to tzv. národnostní utlačování, o jakém hovoříme dnes, jelikož nikdy nebyl vytyčen žádný program, který by stanovil požadavek, aby celá země mluvila česky. Čeština byla nepsaným privilegiem Čechů a panovníci i německé obyvatelstvo, které žilo především ve městech, to uznávali. Němci získali od českých králů privilegia jiná a v Čechách zdomácněli. V dobách míru nebyl rozdíl mezi Čechy a Němci. Husův předchůdce, kazatel Konrád Waldhauser, kázal proti zkaženosti mravů německy, ale zároveň vyzýval své posluchače, aby vedle německých písní zpívali i české. Jan Milíč z Kroměříže kázal německy i česky. V této době se v Praze pořádalo mnoho demonstrací, žádná však nebyla namířena proti Němcům.⁶

Až husitské hnutí o reformu křesťanského světa začalo získávat rozměr česko-německého soupeření. Husité žili s mesiášským pocitem, že právě jim Bůh prokázal milost tím, že jen jim ukázal jediný a pravý výklad Bible. Věřili, že to křesťanský svět uzná a přijme. To se však nestalo. Nejen Němci, ale i někteří Češi, zaujali k husitství odmítavé stanovisko. Celá husitská revoluce tak výrazně zasáhla do národnostního složení měst, když Prahu a další města po roce 1419 opustila část německého obyvatelstva a majetek těchto uprchlíků získali kališníci.⁷

Terčem živelné nenávisti husitů byli především vysocí církevní představitelé, mezi nimiž bylo mnoho Němců, ale také němečtí purkmistři, konšelé z královských měst, cechmistři či řemeslníci, kteří se díky obdržným výsadám stali oporou panujících náboženských pořádků. Značná část německých obyvatel byla ze země vyhnána nebo se včasným útekem sama zachránila. V německé literatuře je možné se setkat i se zmínka-

⁵ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 7-8.

⁶ Tamtéž, s. 12-13.

⁷ Tamtéž, s. 14-16.

mi o násilném vyhánění Němců husity, zabírání jejich majetků, vypalování či vyvražďování.⁸

2.3 České národní obrození

V roce 1815 změnil Vídeňský kongres z velké části hranice Evropy a sjednotil jednotlivé německé státy pod vedením Rakouska v Německém spolku. Tím měly být zajištěny stávající mocenské systémy absolutistického panovnického systému císaře Františka I. Jeho ztělesněním byl však především kancléř Klemens Metternich, z jehož popudu vznikla v roce 1819 tzv. karlovarská usnesení, která vešla v platnost v Německém spolku a měla potlačit nacionalismus a liberalismus. Následkem byla cenzura tisku, zákaz studentských spolků, dozor nad univerzitami a další.⁹

Ještě než v březnu 1848 vypukla ve Vídni revoluce a Metternich byl nucen odstoupit, došlo ve Svatováclavských lázních k velkému shromáždění lidu, kde bylo dohodnuto předání petice císaři s požadavkem sjednocení Čech, Moravy a Rakouského Slezska, zřízení centrálních úřadů v Praze a úplné rovnoprávnosti německé a české národnosti ve škole i na úřadě. Tady ještě stáli Češi a Němci pospolu.¹⁰

To se však změnilo již v dubnu 1848, kdy dal František Palacký zásadní směr české politice tím, že odmítl zúčastnit se přípravných jednání Frankfurtského sněmu. Ve svém otevřeném dopise zdůraznil svébytnost a samostatnost českého národa, jelikož se obával jeho pohlcení sjednoceným Německem. Trval na zachování habsburské monarchie, jako přirozené ochrany proti Německu a Rusku. Tato Palackého politika, tzv. *autroslavismus* (politický program považující habsburskou říši za záruku pro zachování národní existence¹¹), byla základem české politiky až do roku 1918. Psaní do Frankfurtu však bylo počátkem rozchodu zájmů české a německé politiky. Po odmítnutí Čechů zúčastnit se ve Frankfurtu voleb do sněmu, zástupci českých Němců na protest vystoupili z Národního výboru a založili vlastní Konstituční spolek, překvapeni převážně tím, že původně jazykové a kulturní požadavky českého národního hnutí se nyní změnily na požadavky politické. Čeština navíc pronikla do široké veřejnosti. Slovanský sjezd

⁸ RICHTER, Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin*. Třebíč: Akcent, 1999, s. 61-62.

⁹ OHLBAUM, Rudolf. *In: Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 125-126.

¹⁰ Tamtéž, s. 130.

¹¹ PETRÁČKOVÁ, Věra. KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 81.

v Praze, jehož hostitelem se na počátku června 1848 stala česká politická reprezentace, byl chápán jako protiváha frankfurtského parlamentu. Sjezd však nebyl dokončen, neboť ho rozehnala Windisgrätzova vojska. Již ve své době byl tento zásah interpretován jako zásah na ochranu německých zájmů. Němci pak v srpnu 1848 svolali sjezd v Teplicích, jehož hlavní myšlenkou byl rozchod s českým národem a to vytvoření 2-3 německých krajů, které by nebyly podřízeny českým zemským úřadům, ale přímo vládě.¹²

2.4 Česko-německé vztahy v letech 1848 – 1918

Po roce 1848 bylo české národní hnutí zatlačeno zpět na úroveň pouze jazykové a kulturní otázky. Výuka češtiny na školách byla zredukována a takřka zcela potlačen český veřejný život. Symbolem tohoto útlaku se stal Karel Havlíček Borovský, jehož pohřeb byl jednou z prvních manifestací proti režimu. Nenávist Čechů vůči *neoabsolutismu* (habsburský monarchistický systém vylučující účast veřejnosti na politickém životě¹³) se obracela proti celému německému národu. I přesto však k žádným výrazným otevřeným česko-německým střetům v 50. letech nedocházelo.¹⁴

Velkou roli v historických rozepřích a bojích až do roku 1918 hraje tzv. historické české státní právo, kterého se Češi dovolávali, a které vycházelo z nerozlučitelné jednoty Čech, Moravy a Slezska a popíralo jakýkoli politický podtext. Proti tomu se však Němci postavili. Byli nedůvěřiví a zdrženliví, neboť se obávali a byli přesvědčeni, že budou Češi požadovat všeobecnou dvojjazyčnost i v oblastech ryze německých, nastane propouštění tamějších německých úředníků a omezení práv německých obyvatel. Tento rozdílný postoj vyjádřil později v roce 1913 Hermann Ullmann slovy: „*Němec, který se učí česky, přináší oběť, Čech, který se učí německy, dobývá si tím světového rozhledu.*“¹⁵

Češi, především pak mladočeši, usilovali o prosazení českého státního práva a jejich požadavky se radikalizovaly. Němci v rakouském říšském sněmu naopak požadova-

¹² TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 34-36.

¹³ PETRÁČKOVÁ, Věra. KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 523.

¹⁴ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 37.

¹⁵ OHLBAUM, Rudolf. In: *Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 136-139.

li zavedení němčiny jako státní řeči v Čechách a v českém sněmu pak žádali rozdělení Čech na českou a německou správní oblast.¹⁶ Mezi staročechy a mladočechy došlo ohledně národnostní otázky ke sporu. Mladočeši vytýkali vůdci staročechů Riegrovi větu: „*Drobtý svých práv musíme sbíratí pod stolem*“¹⁷ (neboli přijmout ústavu z r. 1867), chopili se starého boje, panslavismu a spojení s Ruskem, pořádali studentské manifestace v Praze, tábory lidu, podávali petice. Po dosažení většiny v českém sněmu a poté v říšské radě r. 1891, žádali úplnou rovnoprávnost Čech a Uher a všeobecné hlasovací právo. V říšské radě pronášeli prudké a hlučné výstupy. Císař dokonce veřejně řekl: „*Zvláštní sdružení nabylo nyní vrchu! Bude třeba vystoupiti proti němu energicky.*“¹⁸ Nedosažitelnost státoprávního vyrovnání plynula především z několika faktorů. Z oslabení mezinárodněprávního dynastického významu české koruny, z diametrálně odlišných národnostních rozdílů a ze státoprávních představ Čechů a Němců. Z objektivního historického hlediska nebylo možné vyřešit česko-německé vztahy cestou smíru, ne tedy v podmínkách, kde vláda i monarchie vystupovaly jako německo-rakouské.¹⁹ České národní požadavky bylo potřeba vybojovat ne v parlamentu, nýbrž prosazením volební reformy. Právě volební právo by umožnilo, aby se projevila početnost obyvatelstva. Napětí z národnostních třenic narůstalo. Němci se strachovali, aby nebyla s narůstajícím počtem Čechů ve státní správě okleštěna jejich národnostní práva. Na sjezdu německých měst v Liberci v roce 1906 vznesli požadavek na oddělení německé oblasti Čech, *Deutschböhmen* a jejich přetvoření v samostatnou korunní zemi. V roce 1910 byl pro české Němce poprvé použit přívlastek *sudetský*. I přes snahu některých sudetských Němců o větší pochopení pro národnostní soužití s Čechy však nesnášenlivý nacionalismus vzkvétal dál. Začínala se vynořovat myšlenka, že tento vzájemný spor může vyřešit pouze válka.²⁰

Následující období, období první světové války, vyhrotilo česko-německé vztahy do krajnosti. Velkou zásluhu na tom měly rakouské úřady a armádní velení v čele

¹⁶ OHLBAUM, Rudolf. In: *Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 146.

¹⁷ SEIGNOBOS, Charles. *Současné dějiny od r. 1815*. Praha: J. Otto, 1907, s. 159.

¹⁸ Tamtéž, s. 159-160.

¹⁹ NEUDORFLOVÁ, Marie (ed.). *Češi a Němci v pojetí a politice T. G. Masaryka: sborník příspěvků z mezinárodní konference [pořádané Masarykovým ústavem AV ČR dne 6. prosince 2002 v Praze]*. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2004, s. 21.

²⁰ RICHTER, Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin*. Třebíč: Akcent, 1999, s. 122-125.

s šéfem generálního štábu Hötendorfem, které smýšlelo nacionálně německy, protičesky. Začala ostrá protičeská perzekuce, špionáž, zatýkání, popravy.²¹ Projevy proti válce byly přísně stíhány. Velká část Čechů projevovala odpor a nechtěla ve válce bojovat proti ruským a srbským slovanským bratrům. Tento rozdílný vztah k válce ještě více prohloubil již vyhocené vztahy mezi Čechy a Němci.²² Jazyková úřední praxe se opět obracela ve prospěch němčiny, ve školách byly zakazovány knihy připomínající český stát, byl omezen tisk a brzy se objevil nedostatek potravin, surovin a spotřebního zboží. To vše spolu se zprávami o padlých na frontě vyvolávalo k úřadům a Němcům značný odpor. V tomto nepřátelském období připravili v roce 1915 němečtí nacionalisté v monarchii tzv. velikonoční program, který by upravoval poválečné uspořádání monarchie. Tento poválečný stát, jednotné císařství rakouské bez Haliče, Dalmácie a Bukoviny, by měl německou většinu, české země by byly rozděleny pouze na německé a smíšené oblasti, čímž by zcela zmizely oblasti české a všude by byla úřední řečí němčina, pouze s výjimkou vnějšího styku s úřady ve smíšených oblastech.²³

2.5 Poválečné Československo v letech 1918-1928

28. října 1918 převzal v Praze od císařských rakouských úřadů Národní výbor složený pouze ze zástupců českých stran státní moc a schválil zákon o zřízení československého státu. Vydal také Manifest k československému lidu. V této době patřil k nejnaléhavějším otázkám národnostní problém, především poměr Čechů a Němců, který by mohl ohrozit nárok na historické hranice. Při prvním československém sčítání v roce 1921 byl národnostní poměr následující: Češi 50,2%, Slováci 14,6%, Němci 23,6%, Maďaři 5,6%, Ukrajinci 3,5%, Židé 1,4%, Poláci 0,8% a ostatní 0,3%.²⁴

V roce 1919 se konala Pařížská mírová konference, která byla ukončena podepsáním mnoha smluv. Československa se týkala smlouva s Německem podepsaná 28. června 1919 ve Versailles, zabývající se česko-německými vztahy, kde Německo v čl. 81

²¹ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 50.

²² RICHTER, Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin*. Třebíč: Akcent, 1999, s. 128-129.

²³ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 51.

²⁴ SALOMON, Dieter. *In: Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 185-186.

uznalo samostatnost ČSR, v čl. 82 pak byly uznány hranice mezi oběma státy, přesněji staré hranice mezi Rakousko-Uherskem a Německem. V čl. 83 postoupení Hlučínska ve prospěch ČSR. ČSR se naopak v čl. 86 zavázalo chránit menšiny. Tato smlouva vstoupila v platnost 10. ledna 1920. Druhá, neméně důležitá smlouva, byla smlouva podepsaná s Rakouskem dne 10. září 1919 v Saint-Germain u Paříže. Tato smlouva definitivně ukončila pokusy o připojení českého pohraničí k Rakousku. Tím sice byly vyřešeny dlouholeté spory o území, národnostní rozpory však zůstaly nadále nedořešeny.²⁵

Ze vzniku nového státu vyplynuly pro Němce určité nevýhody. Nejde o staré předsudky. Nýbrž o základní zásady. Programově byl totiž nový stát vytvořen pro Čechy a Slováky. Němci v něm mohli žít pro sebe, ale nemohli se čestně a srdečně účastnit pěstování ideálů nového státu. Ne proto, že by neměli povinnosti státních občanů. Ale proto, že po první světové válce vládnoucí teorie učí, že smyslem češství je boj proti německému. Jak mohli za těchto okolností Němci tento stát uznat? Byli pokládáni za podezřelý, nevídaný cizí živel, proti němuž bojovat se pokládá za zásluhu o stát. Vláda tomu jen přihlížela, ani jednou se nepostavila na jejich stranu, neodsoudila protiněmeckou agitaci a neobrátila se na veřejnost s poučením, že také Němci jsou spoluobčané. Jedině prezident Masaryk se snažil vyjít Němcům vstříc.²⁶ „Protože naše národnost a stát se nekryjí, protože nemáme národní minority, otázka minorit v době národnostního rozčítlivění je politicky velmi důležitá [...] Problém naší německé minority jest naším nejvážnějším problémem. Je povinností těch, kdo stát vedou, aby tuto otázku řešili.“²⁷ Němci této republiky ztratili světovou válkou všechno a jedině mírové smlouvy o menšinách jim zajišťovaly, byť velmi slabě, ochranu. Němci z říše projevíli o české Němce pramalý zájem. Ti si tedy zvykli na nový stav, prakticky tento stát uznávali, ale jeho ústavy ne. Žádali o vytvoření národnostního Československa, kde by tak jako např. ve Švýcarsku, byly všechny národnosti sobě rovné.²⁸

²⁵ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 66-67.

²⁶ RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. Praha: Melantrich, 1993, s. 233.

²⁷ NEUDORFLOVÁ, Marie (ed.). *Češi a Němci v pojetí a politice T. G. Masaryka: sborník příspěvků z mezinárodní konference [pořádané Masarykovým ústavem AV ČR dne 6. prosince 2002 v Praze]*. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2004, s. 117.

²⁸ RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. Praha: Melantrich, 1993, s. 233-234.

Švýcarská ústava z roku 1874 neznala rozdíl mezi jazykem státním a jazykem menšiny. Uznávala němčinu, francouzštinu a italštinu jako jazyky státní. Každý mohl napsat úřadům v jednom z těchto jazyků a v něm také dostal odpověď. Všichni jsou si rovni před zákonem, výsady dané místem, rodem, rodinami nebo osobami nejsou přípustné. S federálními úřady a soudy se však příslušník konfederace dostal do styku mnohem méně než s kantonálními institucemi, u kterých nemá národnostní menšina prakticky žádné právní postavení.²⁹ Jak však také uvedl jeden z mála českých spisovatelů zabývajících se národnostní otázkou, hranice švýcarských kantonů vedly po horských hřbetech a za svůj vznik vděčí mnohdy i historické náhodě. Národnostní momenty tu působily jen v nepatrné míře.³⁰

Právní úpravy postavení menšin v meziválečném Československu byly velice komplikované. Byla zde sice značně rozsáhlá právní úprava, ta však neměla žádný jednotný systém, jelikož tuto systematiku vytvářeli teprve doboví právníci v tehdejších odborných publikacích. Odborná dobová literatura z meziválečné éry se zabývala především jazykovým právem. Obecně se tehdy odlišovaly tři menšinové skupiny: národnostní (neboli jazykové), náboženské a rasové. Druhé dvě zmíněné stály převážně na okraji, neboť podle moderního práva mají hlavní význam právě národnostní menšiny.³¹ Nejdůležitější část československé ústavy z roku 1920 byla pro menšiny obsažena v Hlavě šesté § 128 odst. 1 a 2:

„1) Všichni státní občané republiky Československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství.

2) Rozdíl v náboženství a víře a jazyku není žádnému státnímu občanu republiky Československé v mezích všeobecných zákonů na závadu, zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, k úřadům a hodnostem, aneb pokud jde o vykonávání jakékoli živnosti nebo povolání.“³²

Při tvorbě ústavy představitelé předpokládali, že budou práva národních menšin důsledně z hlediska demokracie a autonomie uspokojována. Československo plnilo me-

²⁹ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*. Praha: Academia, 2006, s. 165.

³⁰ SOBOTA, Emil. *Die Schweiz und die Tschechoslovakische Republik*. Prag: Orbis, 1927, s. 27.

³¹ TAUCHEN, Jaromír. SCHELLE, Karel. (eds.). *Češi a Němci v meziválečném Československu*: Brno: European Society for History of Law, 2013, s. 225-226.

³² Zákon č. 121/1920 Sb., Ústava Československé republiky.

zinárodní menšinové závazky z mírových smluv lépe než ostatní státy. Řešení národnostní otázky však bylo zatěžováno chováním samotných národnostních menšin vůči státu.³³ U příležitosti zasedání nového československého parlamentu vydal německý parlamentní svaz svolání k německému lidu. V něm nejprve shrnul program německých politických stran pro nastávající období, ve kterém strany slibovaly hájení a prosazování nacionálních zájmů sudetských Němců, usilovný boj všemi prostředky proti zhoubným důsledkům mírových smluv a o uplatnění práv Němců na národní svébytnost. 27. května 1920 pak němečtí poslanci uspořádali první nacionální demonstraci, a to v souvislosti se zvolením T. G. Masaryka československým prezidentem, přestože to byl právě on, kdo usiloval o kompromis se sudetskými Němci. Němečtí poslanci však nemohli zapomenout na jeho výrok z 22. prosince 1918 ze zasedání parlamentu na Pražském hradě: „*Němci původně do země přišli jako emigranti a kolonisté.*“³⁴ Odpovědí na tuto větu byl demonstrativní odchod několika německých poslanců, se slovy: „*Němečtí kolonisté a přistěhovalci odcházejí.*“³⁵ S odezvou se toto vystoupení však setkalo pouze v Čechách. V zahraničním tisku se téměř nesetkalo se zájmem. Situace v pohraničí se nadále vyhrcovala, což vyvolalo později národnostní nepokoje i v Praze. Ani toto však nezbudilo v zahraničí valnou odezvu. Dohodové mocnosti se o záležitosti sudetských Němců přestaly po podpisu mírových dohod zajímat. V Německu se sami vypořádávali s revoluční situací a Rakousko kvůli potřebě zlepšit hospodářské vztahy drželo odstup.³⁶

Od vzniku Československa byl *iredentismus* („*politické nacionalistické hnutí národnostní menšiny usilující připojit území, ve kterém menšina žije, ke státu k němuž se hlásí*“³⁷) v českých zemích jakýmsi společným vyznáním víry německé menšiny. Své programy na něm stavěly vyjma německých komunistů všechny německé politické strany. Na sjezdech zněly věty jako například: „*Doposud jsou sice naše pěsti neozbrojeny, ale bohdá přijde den, kdy Čechům splatíme jejich hanebné skutky...Připojení Němců k Německu nikdo na světě nezabrání...Neznám dohody s Čechy, musíme se řídit staro-*

³³ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 70-71.

³⁴ Tamtéž, s. 73.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž, s. 73-74.

³⁷ PETRÁČKOVÁ, Věra. KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 347.

zákonním Oko za oko, zub za zub. Jen krví a násilím dojdeme k cíli.“³⁸ Zástupci DNSAP nepřetržitě udržovali styky s německými nacisty, které již vedl Adolf Hitler.³⁹

2.5.1 Adolf Hitler

Od šedesátých let devatenáctého století až po vypuknutí první světové války v roce 1914 proběhlo v Německu mnoho hospodářských a politických změn, které vedly k vážným zájmovým střetům a společenskému napětí. Vládl zde antagonismus (nesmiřitelný protiklad, vedoucí často k násilnému zvratu⁴⁰), který byl sice během války mírně potlačen, ale po jejím ukončení se opět objevil v plné síle. V letech 1919 až 1923 se německá společnost otrásla v samých základech.⁴¹

V listopadu 1918 se Adolf Hitler zotavený ze svého zranění vrátil do Mnichova. Absolvoval na mnichovské univerzitě základní kurz vedený nacionálně smýšlejícími profesory. Jeden z těchto profesorů popsal svou zkušenost ze setkání s ním. Při svém odchodu z posluchárny našel zatarasenou cestu skupinkou studentů: „...*stáli fascinovaně kolem člověka, jenž k nim v jejich středu bez oddechu a se stále vzrůstající vášní promlouval hrdelním hlasem. Měl jsem takový zvláštní pocit, že se ten člověk nemůže nasytit vzrušení, které sám vyvolal. Spatřil jsem bledou úzkou tvář pod nevojenky visícími prameny vlasů, s úzce zastřiženým knírem a nápadně velkýma modrýma očima, jež se chladně leskly fanatismem.*“⁴² Nedlouho poté vstoupil Hitler do Německé dělnické strany a 16. října 1919 pronesl svůj první vášnivý projev. Další se konal 24. února 1920 a již v tomto projevu, který si vyslechlo téměř 2000 lidí, předvedl svůj řečnický talent a dosáhl souhlasu se změnou názvu strany na Národně socialistickou německou dělnickou stranu, později známou pod zkratkou nacisté.⁴³ Slova byla pro Hitlera „*úderý kladi-
vem*“⁴⁴ jež „*otevívají bránu lidských srdcí.*“⁴⁵ On sám později napsal: „*Silou, jež od*

³⁸ RICHTER, Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin*. Třebíč: Akcent, 1999, s. 178.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ PETRÁČKOVÁ, Věra. KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 57.

⁴¹ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 77.

⁴² Tamtéž, s. 79.

⁴³ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 79-81.

⁴⁴ ROBERTS, Andrew. *Hitler a Churchill: taje vůdcovství*. Praha: Beta-Dobrovský, 2005, s. 44.

⁴⁵ Tamtéž.

*nepaměti uváděla do pohybu největší náboženské a politické laviny dějin, nebylo nic než magická slova.*⁴⁶

Porážka Německa v první světové válce znamenala pro Hitlera zradu všeho, v co věřil. Více než kdy jindy tehdy viděl německý lid ohrožený vnitřním nepřítelem, kterým byli socialisté, komunisté a Židé, kteří využívali Versailleské smlouvy, ožebračovali Německo ruku v ruce s nepřáteli a jejich spojenci vymáháním reparací, a také bolševici, kteří ohrožovali Německo svým rudým terorem. Hitler pořádal masové mítinky při stranických shromážděních v Norimberku. Jejich součástí byly rozměrné plakáty, standarty, pečlivě a do detailů propracované stranické symboly, vojenská hudba a zpěv vlasteneckých písní. Jakékoli známky nesouhlasu nebo nepokojů byly vždy násilně potlačeny.⁴⁷

Ve své knize *Mein Kampf* napsal: „*Ten, kdo chce žít, musí bojovat, a ten kdo nechce bojovat v tomto světě, kde je věčný zápas zákonem života, nemá žádné právo existovat.*“⁴⁸ Fascinovala ho historie a kultura, za kulturu středověku považoval germánskou kulturu a její potlačení renezančí za zcestné a degenerativní. Vytvářet kulturu podle něj mohla jen *árijská* (árijec - příslušník tzv. vyšší rasy, zvl. Němci⁴⁹) rasa. „*Jestliže lidstvo rozdělíme do tří kategorií, na tvůrce kultury, nositele kultury a ničitele kultury, pak jediní árijci mohou představovat první kategorii. Jsou to oni, kdo položili základy a vztyčili zdi každé velké stavby lidské kultury.*“⁵⁰ Podle Hitlerovy představy musí Němci vybudovat novou německou říši, která pak ovládne evropský kontinent.⁵¹

Ve vysoké politice neslavil Hitler prozatím mnoho úspěchů. Spíše naopak. Dramatický zvrát však nastal v roce 1929 s příchodem hospodářské krize. Ještě v květnu 1928 získali nacisté ve volbách pouhých 2,6 procenta hlasů⁵², ale v roce 1930 už slavili ve volbách velký úspěch a těsně po nich byl zaznamenán velký nárůst členských přihlášek do strany. To umožnilo v roce 1931 získání téměř 40 procent hlasů v regionálních volbách a v roce 1932 se strana stala finančně soběstačnou.⁵³ V lednu 1933 se stal Hitler říšským kancléřem a začala nová epocha *Třetí říše*, jejímž puncem se stala symbióza

⁴⁶ ROBERTS, Andrew. *Hitler a Churchill: taje vůdcovství*. Praha: Beta-Dobrovský, 2005, s. 44.

⁴⁷ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 83-84.

⁴⁸ Tamtéž, s. 149.

⁴⁹ PETRÁČKOVÁ, Věra. KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 70.

⁵⁰ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 149.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² ROBERTS, Andrew. *Hitler a Churchill: taje vůdcovství*. Praha: Beta-Dobrovský, 2005, s. 43.

⁵³ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 229-230.

legality a teroru.⁵⁴ V listopadu 1933 ukázal svůj mistrný řečnický um v projevu k dělníkům berlínského závodu Siemens Dynamo. Dokázal ve svém obecenstvu vytvořit pocit sounáležitosti. Hovořil k nim, jako k lidem mezi něž patří. Zcela si je získal, když se zmínil o své službě v zákopech, kde bojoval a trpěl hladu stejně, jako mnozí z jeho posluchačů. Pak zaútočil na Versailleskou smlouvu. On sám věděl o ekonomice velmi málo. Zato však věděl jinou a pro něj mnohem důležitější věc. Tihle dělníci o ní věděli ještě mnohem méně. Pak přišlo na řadu jeho další oblíbené téma, Židé. Ačkoli je ve svém projevu ani jednou nejmenoval, všichni věděli, o kom je řeč. Na toto téma kdysi sám pronesl: „...*kdyby Židé neexistovali, museli bychom si je vymyslet. Je nezbytné mít hmatatelného nepřítele, abstraktní nestačí.*“⁵⁵ V březnu 1934, kdy již byly všechny země pod nacistickou administrací, odhlasovala říšská rada zákon o koordinaci zemí, neboli zvláštní pravomoci zemské vlády vytvářet zákony a reorganizovat své administrace nezávisle na zemských shromážděních. O několik dní později stejnojmenný zákon ustanovil říšské guvernéry k zajištění „*souhlasu s politikou prováděnou říšským kancléřem v zemích.*“⁵⁶ Poté byl 30. ledna 1934 schválen zákon o rekonstrukci říše, který zakončil Bismarckovo federální uspořádání a zrušil zemské shromáždění. *Reichstag* ponechal, ale všechny suverénní práva jednotlivých zemí přenesl na Říši a podřídil centrální vládě. Vláda tím měla pravomoc schvalovat podle svých přání a potřeb nové ústavní zákony. O šest měsíců později toho využila a zrušila úřad říšského prezidenta.⁵⁷

Jako vůdce strany a hlava vlády měl Hitler jedinečnou pozici. Vytvořil vlastní titul, místo přísahy všech důstojníků, vojáků, státních úředníků i říšských ministrů na ústavu *před Bohem*, vyžadoval osobní přísahu „*Adolfu Hitlerovi, Führerovi německé Říše a německého národa.*“⁵⁸

V letech 1934-1938 byla pro Hitlera nezbytná spolupráce s elitami v armádě, státní správě a podnikatelských kruzích, aniž by však jeho samotného, nebo celé nacistické hnutí, tato spolupráce pohltila. Naopak na tomto základě své postavení posílil natolik, že v letech 1938-1939 dosáhl pozice, kdy mohl s touto závislostí skoncovat, měl volné

⁵⁴ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 304.

⁵⁵ ROBERTS, Andrew. *Hitler a Churchill: taje vůdcovství*. Praha: Beta-Dobrovský, 2005, s. 45-47.

⁵⁶ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 312.

⁵⁷ Tamtéž, s. 312-313.

⁵⁸ Tamtéž, s. 338.

pole působnosti a mohl se pustit do „*uskutečňování svého revolučního imperialismu*.“⁵⁹ Od Hitlerova pobytu ve Vídni se datuje jeho nepřátelství vůči Československu, které považoval za umělý výtvor, za tzv. ruskou letadlovou loď střední Evropy. Nehodlal s Československem uzavírat dohody, rozhodl se, že teprve až dozraje čas, odkryje své karty. Do té doby neměl Čechům co říct.⁶⁰

2.6 Od světové hospodářské krize k Mnichovu (1929-1938)

Světová hospodářská krize se v Československu projevila o něco později než například v Německu. V období nejsilnější krize, kdy právě v německých oblastech panoval stav krajní nouze, vydával československý stát stovky milionů korun na nouzové práce, aby mohly desetitisíce nezaměstnaných, kteří byli odborově organizováni, opět pobírat mzdu. Nezaměstnaní dostávali poukázky na potraviny neoficiálně nazvané *Czechkarty*. Zde se stát projevil jako stát absolutní národnostní spravedlnosti a nikoliv pouze československý národní stát.⁶¹ Hospodářské problémy přesto česko-německé vztahy vyostřily, neboť krize doléhala i na německé obyvatelstvo, což poskytovalo německým negativistům příležitost k zesílení protičeské agitace. Přestože sociální i hospodářské potíže postihovaly české kraje dokonce někde i výrazněji než německé, nacisté přesto záměrně vyzdvihovali protiněmeckou politiku československé vlády. Národnostní politika začala vykazovat značné trhliny, nacionalisté začali útočit a napadat aktivisty jako zrádce národa a vyzývali sudetské Němce k boji za autonomii.⁶² Rozvratná protistátní činnost nacionalistických stran DNSAP a DNP ještě zesílila nástupem Adolfa Hitlera k moci v lednu 1933. Ten plánoval nové *Velké Německo* na území střední Evropy. Na adresu českého národa prohlásil: „*Češi musí pryč ze střední Evropy. Dokud tam budou, budou vždy ohniskem husitsko-bolševického rozkladu*.“⁶³ V říjnu 1933 se rozhodla československá vláda zakázat činnost obou těchto negativistických nacionálních stran. Jelikož to představitelé těchto stran očekávali, hledali novou variantu a nového vůdce. Tou byla zvolena 29. září 1933 politická strana SHF v čele s Konradem Henlei-

⁵⁹ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 413.

⁶⁰ Tamtéž, s. 518.

⁶¹ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*. Praha: Academia, 2006, s. 269-271.

⁶² RICHTER, Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin*. Třebíč: Akcent, 1999, s. 185-186.

⁶³ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 88.

nem, který vyzval všechny sudetské Němce bez ohledu na stranickou a sociální příslušnost ke sjednocení a vytvoření národní pospolitosti. Ústřední sekretariát SHF byl zřízen v Chebu.⁶⁴ Kvůli účasti ve volbách se strana později přejmenovala na SdP. V této době ještě ani Henlein ani SdP nebyli dle svého tvrzení stoupenci Hitlera.⁶⁵ V posledních parlamentních volbách v květnu 1935 se Henleinova SdP stala po Čs. agrární straně druhou nejsilnější politickou stranou a její programové prohlášení pronesl 19. června 1935 v poslanecké sněmovně předseda parlamentní frakce K. H. Frank. Jako nejsilnější politické německé straně mimo Německo se Henleinovi a SdP otevřely dveře do evropské politiky. Henlein se všemožně snažil o řešení sudetoněmecké otázky. Jednal ve Vídni, Ženevě, kam posílal stížnosti ohledně nedodržování mírových smluv vůči menšinám. Když 9. prosince 1935 přednášel v Královském institutu pro zahraniční vztahy, použil argument, který dodnes používá sudetoněmecká i německá historiografie. Tvrdil, že československý stát vznikl díky francouzské politice a nerespektoval právo sudetských Němců, kteří ani nebyli pozváni k vypracování základních zákonů státu na sebeurčení. Jsou poškozováni, živoří a jsou omezováni, ve státní správě, školství a v důsledku hospodářské krize. To se nezlepšilo ani po aktivním vstupu německých stran do vlády. V Československé republice nejsou dle Henleina dodržovány principy demokracie, jelikož nebyla SdP do vlády přizvána.⁶⁶

V důsledku Hitlerova vyhlášení všeobecné branné povinnosti v roce 1935 a porušením Versailleské dohody v březnu 1936 obsazením Porýní, začala stoupat agresivita fašistů v Evropě.⁶⁷

V prosinci 1935 se v Československu konala volba prezidenta republiky, neboť T. G. Masaryk abdikoval. Na post prezidenta republiky kandidoval tehdejší ministr zahraničí a Masarykův pokračovatel E. Beneš. Protikandidátem za agrárníky mu byl prof. B. Němec, pro kterého byli ochotni hlasovat i henleinovci, ale pouze výměnou za dvě ministerská křesla a 30 000 míst pro Němce ve státní administrativě. Toto zákulisní vyjed-

⁶⁴ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 88-89.

⁶⁵ SALOMON, Dieter. *In: Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 213.

⁶⁶ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 91-92.

⁶⁷ Tamtéž, s. 93-94.

návání však bylo odhaleno v tisku, zvedla se vlna nevole a agrární blok se rozpadl. Prezidentem byl zvolen dr. Edvard Beneš.⁶⁸

Když 7. března 1936 obsadil Hitler levý břeh Rýna, byla to velká rána pro evropský mír. Československo a pravděpodobně i Polsko bylo připraveno stát po boku Francie v případném konfliktu s Německem. Bylo to zcela jasně řečeno francouzskému velvyslanci v Praze. Pokud Francie z Hitlerova činu vyvodí důsledky, Československo ji bude následovat. Francie však nevystoupila. Tehdejší ministerský předseda P. E. Flaudin se bál sociálních vlivů a důsledků války. V březnu 1936 tak Francie opustila sama sebe. O to snazší pak bylo v září 1938 opustit i Československo.⁶⁹

Koncem roku 1936 se prezident Beneš pokusil v Praze na tajných jednáních s vyslanci Adolfa Hitlera dojednat podmínky paktu o neútočení. Jednání však nebyla úspěšná, jelikož součástí této dohody byl například i Hitlerův požadavek autonomie pro sudetské Němce či zmrazení československo-sovětské spojenecké smlouvy. Sudetoněmecká otázka se tak stala mezinárodním problémem, který nebylo možno vyřešit bez dohody mezi československou vládou a SdP, která byla až do srpna 1938 pravidelně finančně podporována Berlínem. V červenci 1936 se Henlein pokoušel Velkou Británií přesvědčit, aby mu byla nápomocna v jednáních s Benešem, aby pochopil, že jejich úmysly jsou dobré a naopak špatné je sovětsko-francouzsko-československé spojení. Nezdřáhal se dokonce vyhrožovat, že by mohlo Československo dopadnout jako Španělsko, kde vypukla občanská válka. Londýn pak doporučil pražské vládě ustupovat henleinovcům, aby se tak zabránilo spojení Henleina a Hitlera. Svůj vztah k nacistickému Německu totiž SdP vyjádřilo na sjezdu v Chebu, krátce předtím. K. H. Frank to vyjádřil slovy: „*Dobře založené a trvalé vztahy k Německé říši jsou životní otázkou pro Československo a jeho národy. Čistě politicky určené pakty s Francií, Moskvou a Malou dohodou nemohly vytvořit náhradu za toto spojení.*“⁷⁰ A Henlein připojil: „*Chci být raději s Německem nenáviděn, než abych měl výhody z nenávisť proti Německu.*“⁷¹

⁶⁸ RICHTER, Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin*. Třebíč: Akcent, 1999, s. 231.

⁶⁹ BENEŠ, Edvard. *Paměti*. Praha: Academia, 2007, s. 116.

⁷⁰ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 95.

⁷¹ Tamtéž, s. 95-96.

Na počátku roku 1937 zjistil E. Beneš, že Jugoslávie v tajnosti jedná proti znění Malé dohody s Mussolinim a hrozí tak rozvrat. Dohoda Řím-Bělehrad však byla dojednána a podepsána již 25. března a posléze spěšně ratifikována 27. března, dříve než se stihl Beneš pokusit tomu zabránit. Přesto odjel ve dnech 5. až 7. dubna do Bělehradu, kam byl po podepsání této smlouvy váhavě pozván, aby se ujistil, že bude dohoda, sepsaná mezi Československem, Jugoslávií a Rumunskem v případě jeho napadení dodržena. Bylo mu však oznámeno, že v případě války zůstane v každém případě Jugoslávie neutrální.⁷²

Od června 1937 začalo Německo plánovat vojenské obsazení Československa. V listopadu byla vypracována směrnice k Hitlerovu plánu *Fall Grün*, který vycházel z předpokladu, že se západní velmoci Československa zřekly. To se také potvrdilo při jednání v listopadu 1937 v Obersalzbergu s lordem Halifaxem, který s Hitlerovými požadavky souhlasil v případě, že budou mít tyto územní změny pokojný vývoj.⁷³ Na tajné poradě 5. listopadu v sídle kancléřství hovořil většinou Hitler. Z tohoto vystoupení byl zachován záznam, tzv. *Hossbachův protokol*. Hlavní řeč byla o *Lebensraum* neboli německém životním prostoru. Ne o konkrétním prostoru, pouze o jeho nevyhnutelnosti. „Německo se musí vyrovnat s dvěma nenávisťmi pobízenými protivníky, Británií a Francií. ...Německý problém se dá řešit jedině silou, a to se nikdy neobejde bez příslušného rizika.“⁷⁴ Jako řešení zmínil např. možnost občanské války ve Francii, čímž by nastal čas na akci proti Československu nebo válku mezi Francií a Itálií, po čas které by mohlo Německo naráz obsadit Rakousko i Československo. Nic z toho se však nestalo. Hitlerovo vystoupení bylo v podstatě jen snění bez vztahu k tomu, co se odehrálo poté v reálném životě.⁷⁵ Československo se stalo jedním z hlavních témat britsko-francouzské konference 29. a 30. listopadu 1937, kde právě nastupující ministr zahraničí Edward Halifax vyjádřil britský názor, aby byla dopřána Německu nadvláda ve střední Evropě za pomoci politiky usmiřování agrese.⁷⁶ V prosinci pak intervenoval v Praze ve

⁷² BENEŠ, Edvard. *Paměti*. Praha: Academia, 2007, s. 136.

⁷³ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 96.

⁷⁴ TAYLOR, Alan John Percivale. *Příčiny druhé světové války*. Bratislava: Perfekt, 2005, s. 144.

⁷⁵ Tamtéž, s. 144-145.

⁷⁶ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938): O přežití a život (1936-1938)*. Praha: Libri, 2003, s. 518.

prospěch sudetských Němců francouzský ministr zahraničních věcí Yvon Delbos. V té době byly podmínky pro život sudetoněmecké menšiny v Československu mnohem lepší než v kterémkoliv jiném evropském státě a československá demokratická vláda přistupovala k této otázce velmi korektně, ale to se snažila německá zahraniční politika záměrně maskovat.⁷⁷

Situace se vyostřila v roce 1938. V březnu připojil Hitler Rakousko k Německé Říši, čímž v podstatě Československo obklíčila *Velkoněmecká Říše*.⁷⁸ *Anšlus* (násilné připojení Rakouska k nacistickému Německu⁷⁹) byl pro Hitlera triumf. Tím postavil základ pro svoje nové *Větší Německo*.⁸⁰ Rakouské kolo skončilo a mělo následovat kolo Československé, které však nebylo potřeba připravovat. Geografie a politika se o to postaraly samy. Československo byl jediný spojenec Francie a jediný demokratický stát na východ od Rýna, hluboce zaklíněný do německého území. Jeho podpora nebyla lehká, neboť od Francie ho dělilo Německo, od Sovětského svazu Polsko a Rumunsko a navíc se Maďarsko dožadovalo revize a Polsko se i přes spojenectví s Francií, požadovalo Těšínské území získané po 1. sv. válce.⁸¹ Doba byla fašismu příznivá. Společnost národů byla ochromena a upadala v nevážnost, což připustil i Chamberlain 22. února, když se o ní v Dolní sněmovně vyslovil: „*Mám-li pravdu, jako že myslím, že mám, když pravím, že Společnost národů, tak jak dnes vypadá, je neschopna zajistiti někomu kolektivní bezpečnost, pak nesmíme klamati malé, slabé národy, aby si mysleli, že je Společnost národů bude chránit před útočníkem, a aby podle toho jednaly, když víme, že nic podobného nelze očekávat.*“⁸² Tři týdny na to zmizel z mapy rakouský stát a nestalo se nic víc, než že byl v Berlíně podán protest.⁸³ Rakouský *anšlus* se ve vnitřní československé politice projevil rozpuštěním sudetoněmeckých aktivistických stran, odvoláním jejich stranických ministrů a následným včleněním stran do SdP, která se tak stala jednotným hnutím sudetských Němců. SdP záměrně vznášela tak velké požadavky na českosloven-

⁷⁷ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 96.

⁷⁸ SALOMON, Dieter. In: *Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 216.

⁷⁹ PETRÁČKOVÁ, Věra. KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 55.

⁸⁰ HENIG, Ruth B. *The origins of the Second World War, 1933-1941*. New York: Routledge, 2005, s. 33.

⁸¹ TAYLOR, Alan John Percivale. *Príčiny druhej svetovej vojny*. Bratislava: Perfekt, 2005, s. 161.

⁸² SMETÁČEK, Zdeněk. *Od Mnichova k válce*. Praha: Práce, 1945, s. 17.

⁸³ Tamtéž.

skou vládu, aby nemohly být uspokojeny a 24. dubna vyhlásila tzv. karlovarské požadavky, v nichž mimo jiné požadovala „uznání sudetoněmecké národnostní skupiny za právníckou osobu a úplnou svobodu hlásit se k německé národní svébytnosti a k německému světovému názoru.“⁸⁴ Ve dnech 20. a 21. dubna započaly německé posádky s přesunem dvou divizí k bavorsko-československé hranici. Tuto zprávu předala československému generálnímu štábu britská tajná sužba. Československá vláda uvěřila, zmobilizovala a dala tak najevo svou připravenost k válce. Sudetští Němci se začali cítit ohroženi a dali to najevo při volbách v květnu a červnu velkým vítězstvím SdP. Hitlera mobilizace velmi podráždila. V plánu *Grün* doslova píše: „*Je mým rozhodnutím rozbít v dohledné době Československo vojenskou akcí.*“⁸⁵

Prezident Beneš doufal, že Francouzi a Britové uchopí rozum a budou stát na straně Československa, tím pádem se Hitler stáhne a tato potupa nejenže zastaví jeho úsilí o dominantní postavení v Evropě, ale povede i k pádu nacistického režimu v Německu.⁸⁶

Jedním z Hitlerových velkých problémů byli jeho vlastní generálové. Náčelníkem armádního generálního štábu byl Ludwig Beck, který byl od přírody obezřetný, dle hesla jeho předchůdce: „*Nejdříve uvažuj, pak riskuj*“⁸⁷, a který byl už v roce 1935 proti plánu preventivního útoku na Československo z obavy, aby tento útok nesjednotil Francii a Británii a pokoušel se také o zrušení vojenských akcí proti Rakousku. V létě také několikrát otevřeně nesouhlasil s Hitlerovými plány na napadení Československa v obavě, že vypukne všeobecná válka a přinese Německu katastrofu. Na toto téma předložil vrchnímu veliteli armády von Brauchitschovi čtyři různá memoranda, naléhal mezi generály k organizaci kolektivní rezistence a žádal o sdělení Hitlerovi, že Německo není na válku vojensky připraveno.⁸⁸ Tutéž myšlenku zastával i generál Hans von Kluge, který také trval na tom, že válka je mimo hospodářskou i vojenskou úvahu. Očekával i vzpouru lidu a ve vojsku. Armádu viděl jako nedostatečně vyzbrojenou.⁸⁹ Von Brau-

⁸⁴ SALOMON, Dieter. *In: Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích.* Praha: Panevropa, 1995, s. 216.

⁸⁵ Tamtéž, s. 216-217.

⁸⁶ TAYLOR, Alan John Percivale. *Príčiny druhej svetovej vojny.* Bratislava: Perfekt, 2005, s. 163.

⁸⁷ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy.* Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 562.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ GISEVIUS, Hans Bernd. *Až k hořkému konci: Od mnichovské dohody k 20. červenci 1944.* Praha: Dělnické nakladatelství, 1948, s. 44.

chitsch to však odmítl, pouze souhlasil se svoláním srpnové schůzky vyšších velitelů, kde přednesl Beckovy návrhy i s myšlenkou v závěru, že nemá cenu riskovat existencí národa kvůli Sudetům, a s výzvou k ostatním generálům o konfrontaci těchto názorů s Hitlerem, s čímž také většina přítomných souhlasila. Národní nálada byla totiž protiva-
lečná, a ačkoli by pravděpodobně mohla německá armáda porazit Čechy, čelit všeobec-
né válce by však už nemohla. Beck trval na tom, že generální štáb je od toho, aby činil
správná vojensko-politická rozhodnutí. Toto přesvědčení však Hitler rozhodně nesdílel
a netoleroval. O pět dní později při přehlídce dělostřelectva v učilišti v Jüterborgu vyl-
žil své plány: „*Ať už se situace vyvine jakkoli, Československo musí být eliminováno
dříve než cokoli jiného... Mám velikou obavu, že se mně osobně může něco přihodit dří-
ve, než budu moci uskutečnit nezbytná rozhodnutí... V politice musíte věřit v bohyni Štěs-
těnu. Ta dává šanci jenom jednou a tehdy ji musíte uchopit. Už se nikdy tou samou ces-
tou nevrátí.*“⁹⁰ Totéž zopakoval 17. srpna generálům v Döberitzu a druhý den nabídl
svou rezignaci, s požadavkem na odstoupení i von Brauchitsche, což vrchní velitel od-
mítl. Svou rezignaci podal i Beck a Hitler ji přijal s podmínkou, že před veřejností i ar-
mádou zůstane utajena. Dalším generálem, který byl nucen opustit svou pozici, byl
Adam, který jako velitel západní fronty prohlásil, že není možné dokončit opevnění do
doby, než uhodí zimní mrazy a linie tak bude v případě napadení protržena. Hitler na to
odpověděl: „*Pouze darebák by nedokázal tuto frontu udržet... Já útok na Českosloven-
sko neodvolám.*“⁹¹ Generál Adam byl zbaven velení a penzionován.⁹² Náčelníku štábu,
Franzi Hadlerovi Hitler na otázku co by chtěl, řekl: „*Nikdy nezjistíte, co skutečně chci.
Ani moji nejbližší kolegové, kteří jsou přesvědčeni, že ví, co chci, to neví.*“⁹³

V létě roku 1938 byla Československá armáda jedna z nejlepších v Evropě, du-
chem i výzbrojí, což ukázala květnová a poté i zářijová mobilizace. Po technické i veli-
telské stránce nebyla nijak pozadu, důstojníkům nechybělo vojenské vzdělání ani zku-
šenosti. V letech 1935-1938 udělala republika po této stránce obrovský pokrok, na nějž
byl prezident Beneš náležitě hrdý. Až na civilní leteckou obranu a nedokončené opev-
nění na jižní hranici s Rakouskem byla armáda při následné zářijové mobilizaci dosta-

⁹⁰ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 563.

⁹¹ Tamtéž, s. 564.

⁹² Tamtéž.

⁹³ IRVING, David. *The war path: Hitler's Germany 1933-1939*. s. 225.

tečně připravena k válce.⁹⁴ Svými slovy to mnohem později potvrdil i Ludvík Svoboda: „*Poměr sil mezi Československou republikou a Německem byl v roce 1938 tento: 45 československých divizí proti 47 nacistickým, 1 582 československých letadel proti 2 500 nepřátelským, 469 našich tanků proti 720 fašistickým, 2 miliony československých vojáků proti 2,2 milionům německých. Z těchto údajů je i laikovi jasné, že k dvojnásobné přesile, která je nutná při útočné operaci, chybělo agresorům ještě hodně.*“⁹⁵

Počátkem srpna se v Curychu setkal Henlein s plukovníkem Christiem. Hovořil o jakémsi paskvilu plném darebáků a zločinců a ne státě. Přiznal, že nejde jen o problém sudetských Němců, ale především o problém německo-český. „*...a ten by existoval, i kdyby v Československu žádní Němci nebyli. Německo nemůže nastálo trpět na svém těle takový vřed. Takovou provokaci by nastálo nesnesl žádný stát. Jestliže si Anglie myslí, že musí tento stát brát za všech okolností v ochranu, pak Anglie ponese také vinu na rozšíření tohoto konfliktu.*“⁹⁶ Hitler se v letních měsících pro změnu pokoušel přimět Polsko a Maďarsko ke společnému postupu. Na Československo pak vyvíjela tlak Anglie pomocí svého vyslance lorda Runcimana, který se k české politice vyjádřil jako k beztaktní, malicherné a nevstřícné a viděl jako nevyhnutelné, postoupení některých území Německu. Beneš se pokusil ustoupit v tzv. IV. plánu, ale pro Hitlera to bylo již příliš pozdě.⁹⁷ Na říšském sjezdu v Norimberku vyslovil nejprve 10. září 1938 Goebbels smyšlenku, že Československo představuje komunistické nebezpečí pro Evropu a poté vystoupil i Göring s velice ostrým a protičeskoslovenským projevem: „*Víme, jak je nesnesitelné, když tenhle nicotný nárudek tam dole – nikdo ani neví, odkud se vzal – ustavičně utiskuje a obtěžuje kulturní národ. My ale taky víme, že to nejsou tihle srandovní prckové. Stojí za nimi Moskva, stojí za nimi ta věčná židobolševická stvůra. Na tenhle směšný pokus nás zastrašit bych chtěl [...] rozhodně říct jedno: my jsme odjakživa byli práci, a nikdy jsme nebyli sráči.*“⁹⁸ Následně pak 12. září Hitler ostře požadoval konec

⁹⁴ BENEŠ, Edvard. *Paměti*. Praha: Academia, 2007, s. 134.

⁹⁵ NAROČNICKAJA, Natalia Aleksejevna. FALIN, Valentin Michajlovič. *Partitura druhé světové války: kdo a kdy začal válku?*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010, s. 97.

⁹⁶ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*. Praha: Academia, 2006, s. 571.

⁹⁷ SALOMON, Dieter. In: *Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 217.

⁹⁸ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*. Praha: Academia, 2006, s. 597.

útlaku sudetských Němců.⁹⁹ Po jeho projevu začaly ve večerních hodinách na různých místech v pohraničí srážky členů SdP s demokratickými silami, které měly vyvolat protistátní převrat ze strany SdP. Do ulic vycházely davy Němců, kteří vyvolávali násilné nepokoje. Nejhorší situace s nejtragičtějsími důsledky byla na Sokolovsku, Kraslicku a Chebsku, kde byli zavražděni čeští četníci a vojáci a obránci Bublavy byli odvezeni do Německa.¹⁰⁰ Československá republika vyhlásila v některých okresech stanné právo, jehož zrušení se SdP dožadovala. Vše šlo k občanské válce.¹⁰¹ Henlein požadoval 14. září od Hitlera do 24 hodin obsazení pohraničí. Následující den vysílal německý rozhlas lživou výzvu vůdců SdP o stovkách mrtvých, zraněných, utrpení žen a dětí a vyzýval, aby členové SdP kladli odpor. Československá vláda na tuto evidentní zradu reagovala vydáním zatykače na Henleina, Franka a další vůdce a konečně 16. září zákazem činnosti SdP.¹⁰² Do věci se vložil i britský premiér Chamberlain se svou politikou *appeasementu* (zvláštní usmířovací politika britské vlády vůči nacistickému Německu¹⁰³), který se setkal dvakrát s Hitlerem, aby s ním projednal jeho územní požadavky. Nejprve v Berchtesgadenu 15. září v 17 hodin, kde Hitlerovi přislíbil, že jeho požadavky projedná s vládou a odletěl do Londýna.¹⁰⁴ Po tomto jednání se Anglie s Francií dohodly, že budou souhlasit s postoupením Sudet, což také jako ultimátum sdělily pražské vládě.¹⁰⁵ Jelikož to byl Chamberlain, kdo jednal s Hitlerem, zdálo by se, že veškerá odpovědnost za řešení sudetské otázky padá na jeho hlavu. To však není zcela jednoznačné. Již 13. září totiž poslal Daladier Chamberlainovi dopis, v němž mj. stálo: „*Za každou cenu je nutné zabránit tomu, aby německé vojsko vtáhlo do Československa. Pokud se to nepodaří, bude Francie nucena splnit své závazky [...] navrhuji okamžitou nabídku konference tří Hitlerovi, tj. Německo za Sudety, Francie za Čechy, Velká Británie lorda Run-*

⁹⁹ SALOMON, Dieter. In: *Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 217-218.

¹⁰⁰ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 104.

¹⁰¹ SALOMON, Dieter. In: *Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 218.

¹⁰² TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 105.

¹⁰³ PETRÁČKOVÁ, Věra. KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 65.

¹⁰⁴ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 280.

*cimana [...].*¹⁰⁶ Od 19. do 21. září se pokoušel prezident Beneš dojednat s Daladierem a Chamberlainem další postup. Neustále zdůrazňoval, že Československo nesouhlasí s anglo-francouzským řešením krize. Na to mu bylo nejprve britským a poté i francouzským velvyslancem sděleno, že pokud Československo nevezme zpět své zamítavé stanovisko, a toto vejde ve známost na veřejnosti, musí pak počítat s okamžitým vpádem německé armády do republiky a Británie ani Francie za to nepřebírají žádnou odpovědnost. Francouzské sdělení znělo doslova: „*Jestliže vláda československá návrhy franko-britské nebude moci okamžitě přijmouti a odmítne je a jestliže z takto vytvořené situace vznikne válka, bude za ni zodpovědné Československo a Francie se k této válce nepřipojí.*“¹⁰⁷

21. září svolal na osmou hodinu ranní prezident vládu a seznámil ji se stanoviskem Francie a Velká Británie. Bylo nutné dohodnout další postup a ten pak sdělit Daladierovi a Chamberlainovi. Rozhodnutí musí být jednomyslné a společné. Zda se podvolit či bojovat. Jednomyslná odpověď byla oběma vyslancům sdělena kolem 17 hodiny a zněla: „*Přinucena okolnostmi, ustupujíc neobyčejně naléhavým domluvám a odvodivši důsledky ze sdělení francouzské a britské vlády z 21. září 1938...vláda československá přijímá v tomto položení a s pocity bolesti francouzské a britské návrhy, předpokládajíc, že obě vlády učiní všechno, aby při uplatňování jich bylo dbáno životních zájmů československého státu. Podotýká s lítostí, že tyto návrhy byly vypracovány bez předchozího dotázání československé vlády.*“¹⁰⁸ Ten den odpoledne se okamžitě po rozšíření zprávy o přijetí britsko-francouzského plánu začaly objevovat demonstrace a nepokoje v Praze i na venkově. Demonstrace proti vládě a prezidentu Benešovi, na kterých byla požadována vojenská diktatura v čele s generálem Syrovým, který byl považován za hrdinu z dob československých legií bojujících na Sibiři. Sám Syrový však demonstranty na Pražském hradě přesvědčoval, že vojenská diktatura není řešení. Manifestace se konaly celou noc a druhý den ráno tento obrovský dav žádal před parlamentem demisi vlády.¹⁰⁹

¹⁰⁵ SALOMON, Dieter. In: *Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. Praha: Panevropa, 1995, s. 218.

¹⁰⁶ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 279.

¹⁰⁷ BENEŠ, Edvard. *Paměti*. Praha: Academia, 2007, s. 336-338.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 346-348.

¹⁰⁹ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 323-324.

„Prezident Beneš jmenoval 22. září novou tzv. úřednickou vládu v čele s gen. J. Syrovým, která 23. 9. vyhlásila všeobecnou mobilizaci a diplomatickou cestou se snažila najít cestu k přijatelnému kompromisu.“¹¹⁰ Francie také vyhlásila částečnou mobilizaci, na což Hitler reagoval 26. září prohlášením, že v případě nepřijetí jeho územních požadavků se dá 28. září německá armáda do pohybu.¹¹¹ Takto reagoval ve svém večerním projevu ve Sportovním paláci. Svou řeč mistrně zaměřil ne na Čechy, ale pouze na Beneše. „Otázka, která nás v posledních měsících a týdnech nejvíc trápí, je obecně známá. Už se ani nejmenuje Československo, nazývá se pan Beneš! S tímto jménem je spojeno všechno, co dnes sužuje miliony lidí, z čeho si zoufají a co je naplňuje fanatickým rozhodnutím.“¹¹² Tuto taktiku použil současně i Goebbels v tisku.¹¹³ Dr. Beneš reagoval tím, že 26. září večer odjel tajně s manželkou do vily architekta Staška v Hodkovičkách u Prahy v přesvědčení, že začne válka a Praha bude bombardována.¹¹⁴ V německo-československém pohraničí zatím pokračovaly incidenty vyvolávané sudetoněmeckým *freikorps*em („dobrovolné militaristické organizace, vytvářené důstojníky a poddůstojníky po demobilizaci říšské armády v letech 1918-1919“¹¹⁵). 28. září dopoledne Britové mobilizovali svou *Home Fleet* a Francouzi nařídili další mobilizační opatření. Ve 14 hodin, pokud Češi nepřijmou německé požadavky, měla být mobilizována i německá armáda. Neutrální státy začaly podléhat panice, severské země vyhlásily striktní neutralitu, Belgie a Nizozemí vyhlásily částečnou mobilizaci a odmítly jakékoli poskytování svého území cizí moci a Švýcarsko vyzývalo Beneše a Hitlera k míru a s odhodláním bránit své hranice.¹¹⁶

Tím se otevřela cesta k mnichovské konferenci za účasti Německa, Velké Británie, Francie a Itálie.¹¹⁷ 28. září odpoledne, dorazilo pozvání od Hitlera do Londýna

¹¹⁰ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 106.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 338.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ KLÍMA, Vlastimil. *1938: měli jsme kapitulovat?*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 182.

¹¹⁵ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 1021.

¹¹⁶ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 364.

¹¹⁷ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 106.

k Chamberlainovi právě ve chvíli, kdy hovořil o posunu německé mobilizace na zasedání Dolní sněmovny. Jakmile si poselství přečetl, ihned ho vyhlásil. Tato zpráva vzbudila ve sněmovně jásot. Podobné projevy nadšení se ozývaly téměř po celém světě. Prezident Roosevelt poslal Chamberlainovi blahopřání: „*Good man.*“¹¹⁸ Papež přednesl 29. září své mírové poselství, kde se zmínil o českém mučedníkovi sv. Václavu. Vyznělo to jako předzvěst budoucího mučednictví českého národa. I Sověty konference ohromila a odsoudili konferenci tuto čtyř, která by měla Evropě diktovat mír. Sovětský svaz se vždy zasazoval o svolání mezinárodní konference, která by vyřešila československý problém a stejně tak i prezident Roosevelt. Moskva však pozbyla na další vývoj událostí vliv.¹¹⁹

V Praze zatím panoval smutek a převládaly spíše stísněné emoce. Generálové žádali Beneše o neústupnost a vypovězení války Hitlerovi, což on odmítl, neboť se obával, že nikdo nepřijde Československu na pomoc a to pak zůstane izolované. Vláda se připravovala na nejhorší, Londýn i Paříž tvrdě tlačili k přijetí jejich plánů. Po 19. hodině Chamberlain oznámil konání konference, s příslibem, že nezapomene v Mnichově na československé zájmy a vyzval Beneše, aby na konferenci poslal nikoli účastníka, ale pouze zástupce. Beneš pak ještě před půlnocí hovořil s Halifaxem a žádal ho, aby nepodnikl nic, co by postavilo Československo do ještě těžší situace, než ve které se ocitá díky britsko-francouzským návrhům. O několik hodin později vláda v zásadě přijala britský *time-table*, jen s výhradami ohledně lhůt a velikosti postoupených oblastí. Halifax slíbil seznámit Chamberlaina s těmito výhradami, avšak žádal, aby Praha takto nestěžovala jeho jednání v Mnichově.¹²⁰

¹¹⁸ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 369.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 369-370.

¹²⁰ Tamtéž, s. 370-371.

3 MNICHOVSKÁ DOHODA

3.1 Mnichovská konference

Mnichovská dohoda je jednou z etap nacistické přípravy k válce. Součástí byl, spolu se začleněním Sudet do německého císařství a zničením Československa, již rakouský *anšlus*. Mnichovská dohoda měla zajistit požadavky sudetských Němců na sebeurčení vznesené v Berlíně a Karlových Varech.¹²¹ Konference se zúčastnily čtyři světové velmoci. Za Francii přistál 29. září v 11.25 v Mnichově ministerský předseda Daladier v doprovodu generálního tajemníka *Quai d'Orsay* Légera, ředitele evropského oddělení *Quai d'Orsay* Rochata a ředitele kabinetu Clappiera. O půl hodiny později dorazil za Velkou Británii Chamberlain, v doprovodu Wilsona, právního poradce *Foreign Office* Malkina, Stranga, Ashton-Gwatkina a lorda Dunglasse. Za Itálii se zúčastnil Mussolini, který přijel vlakem v doprovodu svého ministra zahraničí a 29. září se v 9.30 nejprve setkal s Hitlerem jako zástupcem Německa na Kufsteinu a poté jeho i Hitlerův zvláštní vlak dorazili v 11.25 do Mnichova. Konference začala odpoledne.¹²²

Ještě před odletem do Mnichova telegrafoval Chamberlain do Prahy: „*Prosím, ubezpečte dr. Beneše, že zájmy Československa máme plně na paměti.*“¹²³ Ve skutečnosti byli Čechoslováci, ale také Sověti, z konference vyloučeni, aby nepůsobili těžkostí.¹²⁴ Na rozdíl od představitelů Francie, Anglie a Itálie, kteří byli přijati s náležitými poctami, byla česká delegace, která dorazila v 15. hodin přijata asi tak jak se vítají podezřelí ze zločinu. V policejním autě a za doprovodu gestapa byla převezena do hotelu Regina.¹²⁵ Když se ještě před konferencí setkali Hitler s Mussolinim, ten ho ujistil, že pokud konference nedopadne dobře, Itálie bude stát na straně Německa. Když se k nim připojili i Chamberlain a Daladier, Hitler nenechal nikoho pochybovat o svých zájmech. „*Již v paláci sportu vyhlásil, že se v každém případě vydá na pochod 1. října. Dostalo se mu odpovědi, že tato akce bude mít charakter násilného aktu. Proto bylo úkolem zba-*

¹²¹ *Das „Münchener Abkommen“ von 1938 und die Zerschlagung der Tsechoslowakei. s. 1.*

¹²² ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938.* Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 371.

¹²³ TAYLOR, Alan John Percivale. *Příčiny druhé světové vojny.* Bratislava: Perfekt, 2005, s. 192.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938.* Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 372.

*vit tuto akci tohoto charakteru. Akce se však musela uskutečnit okamžitě.*¹²⁶ Mussolini předložil memorandum, jež se stalo základním kamenem Mnichovské dohody.¹²⁷ Ve skutečnosti však šlo o německý návrh vypracovaný Weizsäckerem s Neurathem a Göringem a zasláný ještě před započítím mnichovské konference prostřednictvím italského velvyslance v Berlíně Mussolinimu. Ten pak tento návrh vydával za svůj. Šlo však v podstatě jen o prodloužení lhůty na obsazení z Hitlerových sedmi na deset dní.¹²⁸ Samotná konference probíhala ve třech fázích, jelikož bylo v 15. a 21. hodin jednání přerušeno. Diskuze byla spíše hromadná, neměla řád, předsedu, mluvili jeden přes druhého a spíše ve skupinkách.¹²⁹ Na konci konference, Hitler stále nepředložil žádné konkrétní požadavky, pouze blahosklonně přijímal, co mu jiní nabízeli. Jediný kompromis v odsouhlasených podmínkách byl, že bude obsazení probíhat postupně až do 10. října a ne najednou 1. října, což byl navíc naprosto technicky nezvládnutelný plán. Nikdo se ani neptal na přesnou velikost postupovaného území. Chamberlaina zajímaly pouze finanční detaily a Mussolini pro změnu vznášel etnické nároky Maďarů, které však Hitler odmítl, neboť Maďaři při dělení Československa naprosto selhali. Diskuze skončila až krátce po půlnoci. Mezitím v předsíni čekali českoslovenští zástupci v naději, že budou moci upozornit na praktické problémy. Vyslechnuti však nebyli. Až ve 2 hodiny ráno je zavolali k Chamberlainovi a Daladierovi, aby jim byla ukázána dohoda, doprovázená slovy „*toto je rozsudek bez práva na odvolání a bez možnosti úprav*“¹³⁰ a je nutné ji do 17 hodin přijmout nebo nést důsledky.¹³¹

Z tohoto období pochází dopis Carla Goerdelera, ve kterém vyjadřuje svůj názor: „*...propásla se skvělá příležitost. Německý národ nechtěl válku, armáda by učinila vše, aby se jí vyhnula. Pouze Hitler, Himmler a Ribbentrop byli pro válku. Rostoucí vnitřní nesnáze je velmi znepokojovaly. Netajili se však před armádou svým přesvědčením, že Anglie a Francie nejsou ani ochotny, ani s to chránit Československo. V Německu jim to*

¹²⁶ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 575.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ LVOVÁ, Míla. *Mnichov a Edvard Beneš*. Praha: Svoboda, 1968, s. 169.

¹²⁹ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 374.

¹³⁰ TAYLOR, Alan John Percivale. *Príčiny druhej svetovej vojny*. Bratislava: Perfekt, 2005, s. 193.

¹³¹ Tamtéž.

nikdo nechtěl věřit. A ukázalo se, že měli pravdu... ...Mnichovská dohoda nebyla nic jiného než hladká kapitulace Francie a Anglie před nadutými kejklíři... “¹³²

Brzy odpoledne 30. září 1938 se z Mnichovského letiště na západ vznesla dvě letadla. Jedno do Paříže s francouzským ministerským předsedou Daladierem a druhé do Londýna s britským ministerským předsedou Chamberlainem. První ze jmenovaných byl v takřka zoufalé náladě, třesoucí se obavami, jak ho doma přijmou. „*Ukamenují mne! Roztrhají mne - budou křičet: Zradil jsi Francii!*“¹³³ Druhý pak ve znamenité náladě a s pocitem, že válka, která byla již v Evropě na spadnutí, je odvrácena, a i přesto, že to bylo díky oběti mnohem větší. Byl obětován celý stát, stát poslední středoevropské demokracie a budoucnost národa v něm. Kromě dobrého pocitu, si však odvážel i britsko-německé prohlášení, o kterém byl přesvědčen, že zajišťuje mír. Prohlášení, že spolu Velká Británie a Německo nepovedou válku.¹³⁴ Věřil, že tímto aktem mír zajistil a odvrátil tento současný závod ve vyzbrojování.¹³⁵ To Daladier se svého přijetí obával. Ještě 12. července totiž prohlašoval v Paříži, že Francie splní své závazky vůči Československu, neboť jsou nepochybné a svaté. Jásající davy ho však při příletu přesvědčily o správnosti jeho rozhodnutí v Mnichově a utišily jeho svědomí.¹³⁶

To Goebbels si do svého diáře 1. října poznamenal: „*...Nyní jsme šli všichni po tenkém laně nad závratnou propastí [...] Slovo "mír" bylo na všech rtech. Svět šílí radostí. Německá prestiž nesmírně vzrostla. Teď jsme znovu opravdu světovou velmocí. Nyní už je to záležitost zbrojení, zbrojení, zbrojení...*“¹³⁷ Hitler byl však jednáním zklamáný. Chtěl bojovat.¹³⁸

Západní mocnosti se jednoduše ze společné záruky Československu v textu Mnichovské dohody vyvlékly formulací: „*...každý jednotlivě odpověden za kroky, které je třeba učinit...*“¹³⁹

¹³² GISEVIUS, Hans Bernd. *Až k hořkému konci: Od mnichovské dohody k 20. červenci 1944*. Praha: Dělnické nakladatelství, 1948, s. 68.

¹³³ SMETÁČEK, Zdeněk. *Od Mnichova k válce*. Praha: Práce, 1945, s. 11.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ HENIG, Ruth B. *The origins of the Second World War, 1933-1941*. 2nd ed. New York: Routledge, 2005, s. 36.

¹³⁶ SMETÁČEK, Zdeněk. *Od Mnichova k válce*. Praha: Práce, 1945, s. 41.

¹³⁷ HENIG, Ruth B. *The origins of the Second World War, 1933-1941*. New York: Routledge, 2005, s. 36.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ LVOVÁ, Míla. *Mnichov a Edvard Beneš*. Praha: Svoboda, 1968, s. 171.

3.2 Mnichovská kapitulace

Oficiální výsledek konference byl předán československému ministru zahraničí Kroftovi německým diplomatem Andorem Henckem 30. září 1938 po páté hodině ráno. Jednalo se o text dohody a dopis zvoucí na první schůzi mezinárodní komise, konané ještě týž den v 17 hod. Českoslovenští pozorovatelé z Mnichova dorazili později, neboť bylo jejich letadlo zabaveno gestapem a pilot zatčen.¹⁴⁰

Během dopoledne se v redakci Lidových novin sešla skupina politiků s komunistickými poslanci v čele s Gottwaldem a Kopeckým, která se shodla na odeslání výzvy prezidentu Benešovi a generálovi Syrovému. Zapřísahali je, aby bránili naši republiku a nepřipustili vydání pevností. Považovali odtržení území bez souhlasu Národního shromáždění za velezradu.¹⁴¹

Po seznámení se s doručenými dokumenty prezident Beneš prohlásil: „*To je konec. Je to proradnost, která se potrestá sama. Je to neuvěřitelné. Domnívají se, že se zachrání před válkou nebo před revolucí na náš účet. Mýlí se.*“¹⁴² V 12.30 navštívili velvyslanci Francie, Británie a Itálie ministra Kroftu a sdělili mu totéž co ráno německý diplomat. Krofta jim odpověděl: „*Jménem prezidenta republiky, jakož i své vlády prohlašuji, že se podrobujeme rozhodnutím, učiněným v Mnichově bez nás a proti nám. Své stanovisko vám dáme písemně. [...] Nechci kritizovat, ale je to pro nás katastrofa, kterou jsme si nezasloužili. Podrobujeme se a budeme se snažit zajistit svému národu klidný život. Nevím, zda budou mít vaše země prospěch z rozhodnutí učiněného v Mnichově. Určitě však nejsme poslední, po nás to postihne i jiné.*“¹⁴³ Po několika hodinách vydala vláda prohlášení, ve kterém se mimo jiné píše: „*Po všestranném uvážení a prozkoumání všech naléhavých doporučení [...] rozhodla se Československá vláda přijmout mnichovská usnesení čtyř velmocí. Učinila to s vědomím toho, že národ musí být zachován a že není dnes jiné rozhodnutí možné. Vláda Československé republiky, oznamujíc toto přijetí, zároveň prohlašuje před celým světem svůj protest proti jednostrannému rozhodnutí, přijatému bez její účasti.*“¹⁴⁴

¹⁴⁰ LVOVÁ, Míla. *Mnichov a Edvard Beneš*. Praha: Svoboda, 1968, s. 175-176.

¹⁴¹ KLÍMA, Vlastimil. *1938: měli jsme kapitulovat?*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 189.

¹⁴² LVOVÁ, Míla. *Mnichov a Edvard Beneš*. Praha: Svoboda, 1968, s. 176.

¹⁴³ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 375.

¹⁴⁴ Tamtéž.

Přijetí tohoto diktátu nezabránilo ani protesty na schůzce Beneše se členy Stálého výboru obrany republiky, která se konala odpoledne 30. září. Vystoupili všichni účastníci a většinou Benešovi oponovali. Poslanec Gottwald prohlásil: „*Pane presidente, nesouhlasím, nesouhlasím s Vámi. Bosí a bezbranní Habešané se bránili a my se podrobujeme. Jen se podívejte, jak se brání španělský lid. Máme skvělou armádu, národ je jednotný. Vždyť by ostatní svět nás nemohl nechat osamoceny. Ještě nyní měla by se ukázat naše síla. Ještě není pozdě. Požadavky mnichovské dohody by se neměly přijmout.*“¹⁴⁵ S podobným pokusem přišel i poslanec Klíma, který položil otázku, zda by bylo Německo dostatečně připraveno, pokud by tento konflikt přerostl v evropskou válku. Veškeré argumenty však byly marné.¹⁴⁶

Nutno však říci, že žádný stát ani žádný státník nebyl na konci třicátých let v takové situaci jako Československo a prezident Beneš na podzim 1938. Lze jen těžko srovnávat. Kdyby Hitler, přes všechny důkazy dobré vůle, které Československo k mírovému řešení situace podalo, ho napadl, byl by i Beneš odhodlán bojovat.¹⁴⁷

Otázkou také zůstává, zda by Československu v případě napadení pomohl Sovětský svaz, kdyby o pomoc prezident Beneš požádal. Sovětský svaz tvrdí, že ano. Tvrdil to nejen soudruh Gottwald, když se na začátku roku 1938 vrátil z návštěvy v Moskvě, ale i Václav Kopecký, zakladatel Komunistické strany Československa, jeden z jejích vůdčích osobností a informátor *Komiterny* ve svém projevu 24. září 1948. Tvrdil dokonce, že o tom existují i důkazy. Ty však nikdy nezveřejnil. Na svém projevu na počest Stalina v prosinci 1949 Klement Gottwald prohlásil: „*V kritickém roce 1938 jsem byl pozván do Moskvy. Se soudruhem Stalinem jsme vedli dlouhé rozhovory. Hovořili jsme i o otázce pomoci Československu v případě Hitlerova útoku a zemi. Byl jsem ujištěn, že Sovětský svaz byl připraven pomoci Československu, přestože byla pomoc vázána i pomocí Francie a přesto, že Rumunsko a Polsko odmítalo povolit průchod přes jejich území. Ale pouze v případě, že se bude Československo bránit a že o pomoc samo požádá. Toto jsem měl vyřídit prezidentu Benešovi a to jsem také udělal.*“¹⁴⁸ Ruský velvyslanec Alexandrovský obdržel instrukce od *Politbyra*, aby prezidenta Beneše informoval

¹⁴⁵ LVOVÁ, Míla. *Mnichov a Edvard Beneš*. Praha: Svoboda, 1968, s. 180-181.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 206-207.

¹⁴⁸ LUKEŠ, Igor. *Czechoslovakia between Stalin and Hitler: the diplomacy of Edvard Beneš in the 1930s*. New York: Oxford University Press, 1996, s. 327-328.

o připravenosti Sovětského svazu k pomoci Československu v případě napadení. „1) *Na Benešovu otázku, poskytne-li Sovětský svaz podle smlouvy okamžitou a skutečnou pomoc Československu, pokud Francie zůstane věrná a poskytne pomoc, můžete dát jménem vlády Sovětského svazu kladnou odpověď.* 2) *Stejnou kladnou odpověď můžete dát i na druhou Benešovu otázku, pomůže-li Sovětský svaz Československu jako člen společnosti národů na základě článku 16 a 17, pokud se v případě napadení Německem Beneš obrátí na Radu Společnosti národů s prosbou o aplikaci uvedených článků.* 3) *Oznamte Benešovi, že o obsahu naší odpovědi na oba jeho dotazy my současně informujeme i francouzskou vládu.*“¹⁴⁹ Kamenem úrazu však byl Benešův vlastní návrh v době podpisu československo-sovětské smlouvy, aby byla tato podmíněna pomocí Francie. Naléhal z toho důvodu, aby nebylo Československo vtaženo do války na straně Sovětského svazu bez Francie.¹⁵⁰

30. září 1938 zasedala v Berlíně komise ustanovená na mnichovské konferenci, která měla za úkol určit definitivní hranice postupovaného území. Zřetel byl vzat i na polské a maďarské požadavky, na jejichž vyřízení dostalo Československo lhůtu tří měsíců, jinak by byla čtyřka nucena svolat další konferenci.¹⁵¹ Polsko se však rozhodlo k okamžitému řešení, i za cenu použití síly. Již 1. října stály polské vojenské jednotky na hranicích, připravené k obsazení Těšínska. Polsko předneslo svoje podmínky a československé vládě nezbylo než ustoupit. Na vyjednávání nebylo dost času. Krofta k polskému postupu prohlásil, že byl: „daleko ostřejší, než byl postup německý.“¹⁵² V období od 2. do 24. října obsadily polské jednotky okresy Fryštát a Český Těšín. Celkem 830 km² českého území.¹⁵³

Mnichovskou dohodou se datuje zánik první republiky, která byla významným obdobím v československých dějinách a počátek republiky druhé, která trvala až do úplné likvidace Československé republiky.¹⁵⁴

¹⁴⁹ KUKLÍK, Jan. NĚMEČEK, Jan. ŠEBEK, Jaroslav. *Dlouhé stíny Mnichova: Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo*. Praha: Auditorium, 2011, s. 64-65.

¹⁵⁰ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 557.

¹⁵¹ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 380.

¹⁵² KUKLÍK, Jan. NĚMEČEK, Jan. ŠEBEK, Jaroslav. *Dlouhé stíny Mnichova: Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo*. Praha: Auditorium, 2011, s. 71-72.

¹⁵³ Tamtéž, s. 72.

¹⁵⁴ MENCL, Vojtěch. HÁJEK, Miloš. OTÁHAL, Milan. KADLECOVÁ, Erika. *Křižovatky 20. století: Světlo na bílá místa v nejnovějších dějinách*. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 150-151.

4 DŮSLEDKY MNICHOVSKÉ DOHODY

Těsně po podpisu dohody a jejím přijetí prezidentem Benešem se stále projevovaly snahy sil, které s tímto kapitulantským postupem nesouhlasily a nesložily ruce do klína. Československá armáda totiž stále držela ve své moci velkou část pohraničních opevnění, určenou k předání v páté etapě záboru. Cílem těchto sil bylo vytvořit novou vládu, která by nebyla vázána svým souhlasem s dohodou.¹⁵⁵ Nebylo to však jednoduché. Po 1. říjnu se české obyvatelstvo, které zůstalo v odstoupeném území, ocitlo v pozici národnostní menšiny bez jakýchkoli národních práv, což se projevovalo národnostním útlakem směřujícím k úplné likvidaci „českého živlu“¹⁵⁶ a celkovou sociální degradací. Započalo nacisty řízené a později i přidělové válečné hospodářství, nucené převody majetku, konfiskace.¹⁵⁷

Po prvotním se vzdmutí národní hrdosti a vlastenectví po mnichovské kapitulaci, se odhodlanost čelit nacistické agresi proměnila, u mnohých již během několika dní, v kapitulační beznaděj. Pro velkou část společnosti nebylo možné čelit tomuto otřesu z kapitulace, na který nebyla psychicky připravena. Důsledkem toho bylo hledání viníků této katastrofy, tzv. obětního beránka, ve vnitřní politice státu a opomíjení mezinárodních faktorů a zcela zásadní role nacismu.¹⁵⁸

4.1.1 První říjnové dny

1. října dopoledne zdravilo Hitlera v Berlíně německé obyvatelstvo a sudetští Němci. Ten den začalo obsazování Sudet.¹⁵⁹ Stalo se tak již krátce po poledni, kdy hranice překročil generál Leeb směrem k Volarům a Vyššímu Brodu. Nikdo jim nebránil. 2. října přišel na řadu sever, kam vstoupil generál Bock a severozápad se západem Čech, který obsadil generál Reichenau. Za Reichenauovými vojáky přešel 3. října u Aše i Adolf Hitler, jehož konvoj řídil major Rommel. Čekalo ho vřelé uvítání připravené henleinovci, ke kterým v Chebu promluvil a ještě týž večer se vrátil do svého zvláštního vlaku, který zůstal v Hofu. Nehodlal totiž nocovat na dřívějším Československém úze-

¹⁵⁵ LVOVÁ, Míla. *Mnichov a Edvard Beneš*. Praha: Svoboda, 1968, s. 186-187.

¹⁵⁶ KUKLÍK, Jan. NĚMEČEK, Jan. ŠEBEK, Jaroslav. *Dlouhé stíny Mnichova: Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo*. Praha: Auditorium, 2011, s. 89.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 95-96.

¹⁵⁹ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 380.

mi.¹⁶⁰ Další den se vydal opět na cestu a to přes Kraslice, Lomnici, Sokolov a Loket do Karlových Varů. Všude ho vítaly nadšené davy s transparenty, vlajkami a silnice byly posypané květinami. V Karlových Varech se konala vojenská přehlídka před Městským divadlem, kterou vedle Hitlera sledovali i Himmler, von Ribbentrop, Heydrich, Henlein, Frank a další nacistické osobnosti. Poté opět odjel ze Sudet ke svému vlaku.¹⁶¹

Od prvního říjnového dne ukazovali v pohraničí henleinovští *ordneři* (příslušníci Henleinovy Sudetoněmecké strany¹⁶²), co dovedou a co si myslí o ostatních. Ničili, bili, rozbíjeli, stříleli. „*Rudé a Čechy na útěku vyříditi.*“¹⁶³ Tak jim bylo nařízeno. Mezi lidmi vzplanula nenávist, zášť, krutost a zloba. A to nejen mezi cizími, ale i mezi sousedy, kteří se na sebe vrhali s pocitem nadvlády a vyvolenosti. Vše pro zaslíbenou Třetí říši.¹⁶⁴

Pomnichovské Československo podepsalo s Německem smlouvu č. 300/1938 Sb., o otázkách státního občanství a opce, která měla být řešením problémů vyvstalých z Mnichovské dohody. Z ní podle § 1 vyplynulo:¹⁶⁵ „*Českoslovenští státní občané, kteří měli 10. října 1938 své bydliště v některé obci připojené k Německé říši, nabývají s účinkem od 10. října 1938 německé státní příslušnosti, pozbývajíce zároveň československého státního občanství, jestliže [...] Českoslovenští státní občané německé národnosti, kteří měli 10. října 1938 své bydliště mimo bývalé československé státní území, nabývají s účinkem od 10. října 1938 německé státní příslušnosti, pozbývajíce zároveň československého státního občanství, jestliže měli 10. října 1938 domovské právo v některé obci připojené k Německé říši. Manželka nenabývá německé státní příslušnosti, jestliže jí nenabývá její manžel.*“¹⁶⁶ Podle § 2 bylo možné, aby česká vláda žádala o přistěhování československých občanů z postoupeného území na území Československé republiky a německá naopak o vystěhování německých občanů do obsazených oblastí.¹⁶⁷

¹⁶⁰ KVAČEK, Robert. *Československý rok 1938*. Praha: Polart, 2011, s. 155.

¹⁶¹ JUNEK, Václav. *Hitler v Čechách: všech sto tři hodin den po dni, minutu po minutě...* Praha: BVD, 2012, s. 46-58.

¹⁶² PETRÁČKOVÁ, Věra. KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 547.

¹⁶³ KVAČEK, Robert. *Československý rok 1938*. Praha: Polart, 2011, s. 156.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ KUKLÍK, Jan. NĚMEČEK, Jan. ŠEBEK, Jaroslav. *Dlouhé stíny Mnichova: Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo*. Praha: Auditorium, 2011, s. 90.

¹⁶⁶ Smlouva 300/1938 Sb. ze dne 25. listopadu 1938 mezi Česko-Slovenskou republikou a Německou říší o otázkách státního občanství a opce.

¹⁶⁷ Tamtéž.

Hitlera ještě stále dráždil Edvard Beneš na Pražském hradě. Bylo potřeba se ho konečně zbavit. Berlín vzkázal do Prahy, že je Beneš překážkou výhodnější hranice pro Československo. Díky tomuto i domácímu nátlaku prezident Beneš 5. října abdikoval a rozhodl se pro emigraci.¹⁶⁸ 22. října za přítomnosti svých nejbližších odletěl do Londýna.¹⁶⁹ Den před abdikací Beneše vystřídal v úřadě ministra zahraničí Kamila Kroftu František Chvalkovský, který byl doposud vyslancem v Itálii. Nástupcem za prezidenta Beneše byl po několika týdnech zvolen Emil Hácha. Volba trvala dlouho, neboť bylo potřeba najít člověka bez vlastního politického myšlení a ambicí, který by byl v podstatě úřední loutkou. Hácha pak dle domluvy ustanovil Rudolfa Berana ministerským předsedou.¹⁷⁰

Přirozenou reakcí veřejnosti po mnichovských událostech bylo přání ukončit starý politický systém se starými politickými vůdci a nastolit nový a jednodušší. K tomu to závěru došli dosavadní představitelé politických stran a začali mezi sebou vyjednávat. Představou bylo vytvořit systém dvou nebo tří stran a především jedné velké národní strany. Nastalo mnoho změn ve vedení politických stran, rozchody či naopak sloučení a vznik stran.¹⁷¹ Mohlo se také zdát, že se komunistická strana odmlčela. Byla jí totiž zastavena činnost dekretem z 20. října 1938. Komunisté sami dokonce očekávali rozpuštění jejich strany. K tomu však díky neustálému odkládání ze strany vlády došlo až vyhláškou ministra vnitra z 27. prosince 1938.¹⁷²

4.1.2 Cesta k Protektorátu Čechy a Morava

Po započetí obsazování Německem a posléze i Polskem, se přidalo se svými nároky také Maďarsko. Jednání, která začala již 6. října, se protahovala z důvodu neustálé maďarské nespokojenosti. Konečné rozhodnutí přišlo 2. listopadu ve Vídni z úst Ribbentropa. Díky arbitrážnímu rozhodnutí přišlo Slovensko o 10 990 km² s téměř 854 tisí-

¹⁶⁸ KVAČEK, Robert. *Československý rok 1938*. Praha: Polart, 2011, s. 159.

¹⁶⁹ KLÍMA, Vlastimil. *1938: měli jsme kapitulovat?*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 203.

¹⁷⁰ KVAČEK, Robert. *Československý rok 1938*. Praha: Polart, 2011, s. 169-170.

¹⁷¹ KLÍMA, Vlastimil. *1938: měli jsme kapitulovat?*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 206-207.

¹⁷² Tamtéž, s. 210.

ci obyvateli a Podkarpatská Rus o 1 523 km² se 173 tisíci obyvateli. Přesto, že tuto dohodu Maďarsko podepsalo, nepovažovalo ji však za konečnou.¹⁷³

Československo se stalo pro Hitlera poslušným vazalem nikoli partnerem. Ministru Chvalkovskému při jeho návštěvě Berlína Hitler mimo jiné sdělil: „...*jste vklínění do těla velkého Německa a musíte se prostě podle toho zařídit a chovat ...pokud se dáte Benešovou cestou, v osmi hodinách vás zničím.*“¹⁷⁴ Velká Británie a Francie se pokusila v rámci dodatku Mnichovské dohody zaručit garanci československých hranic. Díky neustálým změnám a nárokům převážně Německa, ale také Polska a Maďarska, se to však nepodařilo, garance neměly velkou politickou podporu. Opětovně o nich bylo jednáno koncem listopadu v Paříži na britsko-francouzských rozhovorech, z nichž však vyplynulo britské stanovisko, že takovéto garance je možné zaručit pouze dohodou tří ze čtyř signatářů Mnichovské dohody.¹⁷⁵

Problémy však nepřicházely pouze z vnějšku, ale byly také uvnitř samotného Československa. Např. v Moravské Chrastové, která měla zůstat součástí Československa, se rozhodli místní nacisté k násilnému připojení se k Německu. Oddíl *Freikorpsu* obsadil 31. října obec a odzbrojil četnictvo, tomu se postavil 13. československý pěší pluk a vytlačil nacisty z obce. Pak se však jednání přesunula do Berlína a obec byla odtržena a připojena k Německu.¹⁷⁶

Jednou z tragických událostí v českém pohraničí, byla také tzv. Křišťálová noc, která se udála 9. - 10. listopadu. Jednalo se o násilnou antisemitistickou akci na území celého Německa, tedy i již obsazeného českého území. Tato akce byla namířena proti Židům, tedy i žijícím na obsazeném území.¹⁷⁷ Dny křišťálové noci by se daly označit jako vrchol nacistického teroru v prvních týdnech po připojení. Na těchto územích se totiž protnulý cesty Židů a Čechů. Podle chování henleinovců k Židům si Češi odvozovali, jak se budou v budoucnu chovat k nim. V Duchcově např. vedli *ordneři* pogrom proti Židům i Čechům. Nejprve vypnuli proud po celém městě a poté městem pochodovali a požadovali odchod Židů a Čechů, rozbíjeli, kradli a ničili. Češi a Židé byli bití,

¹⁷³ KUKLÍK, Jan. NĚMEČEK, Jan. ŠEBEK, Jaroslav. *Dlouhé stíny Mnichova: Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo*. Praha: Auditorium, 2011, s. 80.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 91.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 87.

¹⁷⁷ BENDA, Jan. *Útěky a vyhánění z pohraničí českých zemí 1938-1939*. Praha: Karolinum, 2013, s. 106.

týráni a bráni do vazby. U toho všeho asistovala německá posádka a gestapo a útoky na Čechy omlouvali slovy: „*Češi pracují se židy společně proti Říši.*“¹⁷⁸

Počátkem února 1939 se Británie a Francie opět pokusily o naplnění garancí vůči Československu. Ani tentokrát však nedosáhly v jednáních žádného úspěchu, dokonce ani odpovědi. Očekávaný úspěch ani přijít nemohl, neboť byl vázaný na souhlas nacistického Německa a to bylo již koncem roku 1938 rozhodnuto Československo zcela zlikvidovat a také tomu podřizovalo veškeré kroky, přestože se československá vláda snažila splnit Hitlerovy stupňující se požadavky.¹⁷⁹

Další ničivý Hitlerův krok přišel brzy, již v březnu 1939. 14. března večer odcestoval prezident Hácha spolu s ministrem zahraničí Chvalkovským do Berlína na „*noční schůzku s Hitlerem*“¹⁸⁰, aby mu nabídl velkorysé ústupky: „1) úplnou demilitarizaci českých zemí (čili zrušení armády), 2) sladění české zahraniční politiky s německou (v podstatě vytvoření politické unie), 3) vzdání se Slovenska a Podkarpatské Rusi, 4) dokonce i souhlas s blíže nespecifikovanou německou vojenskou přítomností v českých zemích (zřejmě umožnit volné tranzity německých vojsk přes české území, možná i souhlas se stálými posádkami).“¹⁸¹ Na čem trval, resp. za co prosil, bylo zachování české státnosti i za cenu vazalského podřízení se Německu. Tuto nabídku však Hitler kategoricky odmítl.¹⁸²

Přibližně ve dvě hodiny ráno byl Háchovi umožněn telefonát do Prahy, aby vydal svůj poslední armádní rozkaz ministru národní obrany generálu Janu Syrovému: neklást okupantům žádný odpor a zcela se jim podřídít. Ihned ve tři hodiny a patnáct minut se urychleně sešla v Praze vláda a o půl hodiny později rozeslal Syrový všem armádním sborům prezidentský rozkaz. V šest hodin ráno překročila německá vojska hranice, v devět hodin dorazila do Prahy a v jedenáct vpochozovala na Pražský hrad. Ve třináct hodin bylo obsazeno celé území Čech a Moravy. Mezitím Hácha v Berlíně podepsal tzv. *memorandum německé a česko-slovenské vlády*, čímž vložil osud své země zcela a plně do rukou Hitlera.¹⁸³

¹⁷⁸ BENDA, Jan. *Útěky a vyhánění z pohraničí českých zemí 1938-1939*. Praha: Karolinum, 2013, s. 109.

¹⁷⁹ KUKLÍK, Jan. NĚMEČEK, Jan. ŠEBEK, Jaroslav. *Dlouhé stíny Mnichova: Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo*. Praha: Auditorium, 2011, s. 93.

¹⁸⁰ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. Brno: Clio, 2012, s. 149.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž, s. 150-151.

4.2 Dopady Mnichovské konference na Československo

Tím největším dopadem bylo postoupení českého a slovenského pohraničí. Celková ztráta činila 29,26% území z celého Československa a 33,12% obyvatel.¹⁸⁴ Dalším ničivým Hitlerovým krokem byl tlak na Slovensko, v jehož důsledku se 14. března 1939 odtrhlo a slovenský sněm vyhlásil samostatný Slovenský stát v čele s prezidentem Jozefem Tisem. To však byl pouze začátek před přímou okupací Čech a Moravy, tzv. Protektorátem Čechy a Morava.¹⁸⁵ To co z Československa zůstalo, byly oblasti s převážně českým, slovenským a rusínským obyvatelstvem. Už v prosinci 1938 začal Berlín rozmýšlet, jak rozparcelovat i toto, jak říkal Hitler posměšně *Rest-Tschei* neboli „zbytkové Česko.“¹⁸⁶

Dalším zničujícím důsledkem byly mimo jiné ekonomické problémy, které vyplynuly ze záboru pohraničí. Československo přišlo o dvě pětiny průmyslové kapacity státu v mnoha důležitých odvětvích, jako např. těžba a zpracování uhlí, výroba elektrické energie, chemický, sklářský, textilní či strojírenský průmysl, a stalo se tak v řadě oblastí závislé na zahraničních dodávkách. Byly také zpřetrhány silniční a železniční dopravní sítě, zabráno velké množství zemědělské a lesní půdy a to vše se ještě znásobilo v důsledku migrace obyvatelstva. Vláda byla nucena požádat britskou vládu o půjčku ve výši 30 milionů liber a francouzskou o 5 miliard korun pomoci a 5 miliard korun půjčky.¹⁸⁷

Když vznikl na základě Výnosu Vůdce a říšského kancléře z 16. března Protektorát Čechy a Morava, ustanovil funkci říšského protektora, který měl až neskutečné pravomoci a Háchu potvrdil ve funkci protektorátního prezidenta. „*Přislíbená autonomie spočívala jen ve formálním základě zachování české vlády, úřadu prezidenta, soudního systému, četnictva, vlastní měny a několika dalších atributů státnosti.*“¹⁸⁸ Skutečná moc však byla pouze v rukách protektora. Armádní důstojníci byli donuceni odevzdat zbraně a odejít do výslužby, zemi ovládlo gestapo a německá kriminální policie.¹⁸⁹ Gestapo hned 16. března spustilo akci Mříž, při které bylo zatčeno několik tisíc lidí, podezřelých

¹⁸⁴ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938): O přežití a život (1936-1938)*. Praha: Libri, 2003, s. 625.

¹⁸⁵ FILÍPEK, Jan. *Mnichov 1938: Hra o Československo*. Praha: Dr. Eduard Grégr a syn, s.r.o., 2001, s. 108.

¹⁸⁶ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. Brno: Clio, 2012, s. 134.

¹⁸⁷ KUKLÍK, Jan. NĚMEČEK, Jan. ŠEBEK, Jaroslav. *Dlouhé stíny Mnichova: Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo*. Praha: Auditorium, 2011, s. 111-112.

¹⁸⁸ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. Brno: Clio, 2012, s. 152-153.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 153.

z komunistické činnosti. 17. března vešla v platnost nová dopravní vyhláška, která přikázala jízdu vpravo a němčina se stala přednostním úředním jazykem. 18. března byl v Berlíně jmenován říšským protektorem Konstantin von Neurath, který státním tajemníkem jmenoval K. H. Franka.¹⁹⁰ Začala šestiletá okupace českého národa, nejtěžší období v celé jeho historii. Češi měli sloužit pouze jako pomocná síla v období války a poté být vyhlazeni a vymazáni z mapy Evropy.¹⁹¹

4.3 Dopady Mnichovské konference na Evropu

Winston Churchill ve svých pamětech, k přijetí Mnichovské dohody napsal: „*Beneš selhal – a jeho omyl přišel draho pro něho i pro jeho zemi – rozhodnutím nepoužít v osudném okamžiku zbraně proti agresí. Kdyby byl v době Mnichova nařídil svým dělům palbu, druhá světová válka by začala za podmínek pro Hitlera méně příznivých, neboť Hitler potřeboval další měsíce k tomu, aby zesílil svou armádu a vyzbrojil ji.*“¹⁹²

Nebyl to však jen Beneš, koho Churchill po těch neblahých událostech kritizoval. Na vrub Chamberlaina prohlásil: „*Anglie měla na výběr mezi válkou a hanbou. Zvolila hanbu a bude mít válku.*“¹⁹³ Jak narůstala válečná hrozba, někteří západní politici si mnohem jasněji začali uvědomovat, že bez spolupráce se Sovětským svazem nelze vybudovat žádný účinný systém kolektivní bezpečnosti v Evropě. Churchill ve svém projevu v Dolní sněmovně prohlásil: „*Nemohu pochopit, jaké námitky jsou proti uzavření smlouvy s Ruskem... Jediným cílem spojení je postavit se na odpor další agresí a chránit oběti agrese... Co je špatné na tak jednoduchém návrhu?*“¹⁹⁴ Chamberlain a Daladier však tento názor nesdíleli, neboť stále pevně věřili v dohodu s Hitlerem a neholdali s Moskvou uzavírat žádné bezpečnostní závazky.¹⁹⁵

Jedním ze závažných kroků, které vedly ke druhé světové válce, byl rozhodně předstíraný spor o Gdaňsk. Ten začal už v březnu 1939 a byl příčinou srpnové krize. Německo tehdy předložilo své územní požadavky Polsku, ale to je odmítlo. Všichni očekávali, že začne vyjednávání nebo se situace naopak vyostří. Nestalo se však nic.

¹⁹⁰ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. Brno: Clio, 2012, s. 156.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 160.

¹⁹² FILÍPEK, Jan. *Mnichov 1938: Hra o Československo*. Praha: Dr. Eduard Grégr a syn, s.r.o., 2001, s. 109.

¹⁹³ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. Brno: Clio, 2012, s. 130.

¹⁹⁴ NAROČNICKAJA, Natalia Aleksejevna. FALIN, Valentin Michajlovič. *Partitura druhé světové války: kdo a kdy začal válku?*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010, s. 102-103.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 103.

Gdaňsk byl sice pod vládou místních nacistů, Hitler to však nemohl nijak využít, neboť se obával, že by se Polsko spolu se svými spojenci začalo účinně bránit.¹⁹⁶ 12. srpna navštívil Hitlera italský ministr zahraničních věcí Ciano. Italové totiž chtěli bojovat, ale jen do té chvíle, než se válka opravdu přiblížila. Jejich rezervy a zásoby surovin klesaly a nebyli na válku dobře vyzbrojeni. Ještě 7. července vzkazoval Mussolini Chamberlainovi, že pokud vypukne válka o Polsko a Anglie bude na jeho straně, bude Itálie na straně Německa. Už za čtrnáct dní však svůj názor přehodnotil a požádal Hitlera o schůzku. Trval na vyhnutí se válce, protože všeobecná válka bude tragická pro všechny. Hitler tyto připomínky smetl a oznámil, že pokud se Polsko nepodvolí do konce srpna, navrhne útok. Byl si totiž naprosto jistý, že se západní mocnosti budou chtít všeobecné válce za každou cenu vyhnout.¹⁹⁷

Vzhledem k blížící se válce a zjevné neochotě Francie a Velké Británie ke spolupráci, rozhodla se Moskva přijmout návrh Německa, které nabízelo myšlenku vzájemné spolupráce. Nejprve byla 19. srpna podepsána obchodní a úvěrová dohoda a poté v noci z 23. na 24. srpna i politická smlouva o neútočení, *pakt Molotov-Ribbentrop*. Znamenala v podstatě tajné vymezení sfér vlivu mezi Německem a SSSR.¹⁹⁸ Nebylo to ani spojelectví, ani dohoda o rozdělení Polska jako byl Mnichov. Sovětská vláda Polsku neudělala totéž co Britové a Francouzi Československu. Pouze tím slíbili přesně to, co Poláci vždy požadovali. Svou neutralitu. Jeden závažný omyl tu ovšem byl. Sověti při podpisu paktu o neútočení věřili, stejně tak jako západní státníci před nimi, že Hitler své slovo dodrží.¹⁹⁹ Ten 29. srpna v 19.15 předložil velvyslanci Velké Británie Hendersonovi nabídku vyjednávání přímo s Polskem, pokud se druhý den do Berlína dostaví polský zplnomocněnec. Henderson to předložil své vládě a požadoval po francouzské vládě jejich okamžitou návštěvu u polského ministra zahraničí Józefa Becka. Britská vláda odeslala 31. srpna v 00.25 do Varšavy Hitlerovu žádost, přestože nutno říci, že správně předpokládali, že Poláci neustoupí a do Berlína odjet odmítnou. Když se o návrhu dozvěděl Beck, ihned zareagoval: „...samozřejmě, že nepojede, nemá v úmyslu snášet, aby se

¹⁹⁶ TAYLOR, Alan John Percivale. *Príčiny druhej svetovej vojny*. Bratislava: Perfekt, 2005, s. 252.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 257-258.

¹⁹⁸ NAROČNICKAJA, Natalia Aleksejevna. FALIN, Valentin Michajlovič. *Partitura druhej svetovej války: kdo a kdy začal válku?*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010, s. 105.

¹⁹⁹ TAYLOR, Alan John Percivale. *Príčiny druhej svetovej vojny*. Bratislava: Perfekt, 2005, s. 265-266.

*k němu choval jako k prezidentu Háchovi.*²⁰⁰ To Hitler nečekal. Zplnomocněnec nedorazil, neměl tudíž s kým projednávat svoje požadavky.²⁰¹

1. září ve 4.45 ráno začal německý útok na Polsko. V 6 hodin ráno bombardovala německá letadla Varšavu. Británie i Francie, místo aby Hitlerovi vyhlásily válku, jejich vlády pouze poslaly Hitlerovi rozhořčenou námitku, že do války vstoupí, pokud s útokem na Polsko nepřestane a nadále vyčkávaly, zda nenastane nějaká neočekávaná okolnost. Ještě 2. září večer v Dolní sněmovně Chamberlain přednesl svou úvahu, že pokud německá vláda slíbí stáhnout svoje síly, bude britská vláda ochotná souhlasit s rozhovory mezi německou a polskou vládou. Když se ovšem ozval ze sněmovny nesouhlas, Chamberlain ustoupil a 3. září v 9 hodin ráno bylo Hitlerovi doručeno ultimátum. Ultimátum vypršelo v 11 hodin a Britové vyhlásili vojenský stav. Francouzi své ultimátum poslali 3. září v 12.30 a vypršelo v 17 hodin.²⁰² Tak v neděli 3. září začala 2. světová válka, tak velká a krutá, že překonala všechna předešlá očekávání a předpovědi.²⁰³

²⁰⁰ TAYLOR, Alan John Percivale. *Príčiny druhej svetovej vojny*. Bratislava: Perfekt, 2005, s. 274-275.

²⁰¹ Tamtéž, s. 275.

²⁰² Tamtéž, s. 278-279.

²⁰³ SMETÁČEK, Zdeněk. *Od Mnichova k válce*. Praha: Práce, 1945, s. 230.

5 ZÁVĚR

Od událostí v Mnichově uplynulo téměř osmdesát let. Přesto je toto téma neustále ožívováno, ať historiky či studenty ve svých pracích. Pokud se tímto problémem pisatel zabývá pouze povrchně, okamžitě ho napadne myšlenka na zradu, zneužití a zostuzení odkazu prezidenta Tomáše G. Masaryka a jeho životního díla jeho nástupcem Edvardem Benešem. Těžko říct, zda by se osud Československa a celé Evropy ubíral stejným směrem, kdyby byl v této nelehké situaci on. Při hlubším zkoumání událostí roku 1938 se však ukáže nelehký úkol, před kterým Edvard Beneš stál. Nedostatek informací, času a psychický nátlak nejen ze strany Německa, ale i spojenců a politických spolupracovníků. Je velmi nesnadné vytvořit si vlastní názor, zda byl ústup tomuto tlaku slabostí, lidským přesvědčením, chybou, či zda byl tento krok správný nebo naopak chybný. V mnoha publikacích se dokonce hovoří o tzv. Mnichovském syndromu, kterým měli být mnozí občané tehdejšího Československa po roce 1938 zasaženi. A záleží také, zda pisatel či pozorovatel studuje literaturu vojenskou, historickou, právnickou či obecnou. Z pohledu vojenského totiž uvidí na straně poměrně malého Československa nejlepší armádu v Evropě, vycvičené a připravené vojsko, téměř nedobytné pevnosti, kvalitní zbrojní průmysl, vojenské velitele připravené k boji a obyvatelstvo demonstrující proti podpisu a ústupu. Z právního hlediska není dodnes jasné, zda je dohoda vůbec platná, neboť byl na Beneše kladen velký nátlak ze strany Anglie a Francie. Tato práce je pokusem o hledisko historické. O předložení nejdůležitějších faktů, momentů a možností.

Za největšího viníka je všeobecně považován Adolf Hitler, jeho nenávisť k Židům a Čechům a jeho fanatická představa o nadřazenosti vlastní rasy. Nelze popřít, že Hitler byl fanatik a manipulátor, který zřejmě trpěl psychickou poruchou. Nebýt tehdejší poválečné situace, kdy mělo Německo zaplatit za své činy na základě Versaillské smlouvy a hospodářské krize, zůstal by pravděpodobně jeho řečnický um skryt na hospodských schůzích Německé dělnické strany. Tehdejší životní a politická situace, promyšlené a přesně připravené projevy přednášené převážně dělníkům dokázaly zmanipulovat nejprve desítky či stovky lidí, později tisíce a nakonec masy. Nebyla to však rasová hrdost, nýbrž přesně připravené divadelní představení. I o Hitlerově nenávisti vůči Čechům by se dalo polemizovat. Spíš se nabízí myšlenka na výhodné strategické umístění Československa, jeho bohaté nerostné suroviny, kvalitní průmysl a skvěle vybavenou armádu na straně jedné a Hitlerovu chamtivost, touhu po moci a bezohlednost na straně druhé.

Jeho pohnutky však lze jen velmi těžko posoudit, jelikož zemřel, aniž byl vyšetřován a vyslýchán.

Neoddiskutovatelným faktem však zůstává, že bylo Československo v roce 1938 svými spojenci nejen opuštěno a ponecháno vlastnímu osudu, ale dokonce dotlačeno tam, kde ho Anglie a Francie chtěly mít. Chamberlain i Daladier toto jednání omlouvali tím, že to bylo nezbytné k udržení evropského míru. Tato úvaha se však již po roce ukázala jako chybná. Nejenže Hitler své požadavky stupňoval a to nejen na území Československa, ale posléze i Polska, které však neustoupilo a Německu nezbylo, než své výhrůžky dodržet a Polsko napadnout, což po několikadenním váhání vyústilo vyhlášení války Německu ze strany Anglie a Francie, ale poskytlo mu to i celý rok k dozbrojení armády, která byla v roce 1938 na všeobecnou válku zcela nepřipravena.

Dalším velkým otazníkem v otázce mnichovských událostí zůstává postavení tehdejšího Sovětského svazu a toho, jak by se situace vyvíjela, kdyby byl o pomoc požádán a svou pomoc poskytl. Zda by bylo možné Hitlera zastavit a zabránit druhé světové válce a jak by se změnil vztahy mezi Sovětským svazem a Československem. Vzhledem k událostem v roce 1948 a 1968 se totiž vtírá neodbytná myšlenka, že tak jako bylo Československo lákavou kořistí v roce 1938 pro Hitlera, bylo po válce stejně lákavé pro Sovětský svaz. Nejprve po únoru 1948, kdy se stal Mnichov objektem zájmu komunistické strany jako: „*teze o zradě domácí buržoazie a západu a o dohodě s Hitlerem, která byla zaměřena v konečném výsledku proti SSSR.*“²⁰⁴ a poté v roce 1968, kdy se Československo začalo znovu hospodářsky rozvíjet, čehož se Sovětský svaz obával a po událostech tzv. pražského jara se začal otázkou situace v Československu zabývat. Vrcholem byl 21. srpen 1968, kdy vojska Varšavské smlouvy překročila hranice Československa a začala okupace, která trvala až do roku 1989. V srpnu 1968 se tak zcela opakovala situace z října 1938, kdy rozhlas vysílal prohlášení občanům, aby zachovali klid, nebránili se okupantům a pokračovali v běžných každodenních činnostech. Jasně se tehdy vyjádřil vysoký sovětský diplomat v Praze Ivan Udalcov, když řekl: „*V roce 1938 se Češi nebránili. Nebudou se bránit ani dnes!*“²⁰⁵

²⁰⁴ KUKLÍK, Jan. NĚMEČEK, Jan. ŠEBEK, Jaroslav. *Dlouhé stíny Mnichova: Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo*. Praha: Auditorium, 2011, s. 244.

²⁰⁵ EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. Brno: Clio, 2012, s. 267.

6 SEZNAM ZKRATEK POLITICKÝCH STRAN

DNP – *Deutsche Nationalpartei* – Německá nacionální strana²⁰⁶

DNSAP – *Nationalsozialistische Arbeiterpartei* – Německá nacionálně socialistická strana dělnická²⁰⁷

NSDAP – *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei* – Národně socialistická německá dělnická strana²⁰⁸

SdP – *Sudetendeutsche Partei* – Sudetoněmecká strana²⁰⁹

SHF – *Sudetendeutsche Heimatfront* – Sudetoněmecká vlastenecká fronta²¹⁰

²⁰⁶ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 77.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 78.

²⁰⁸ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa, 2005, s. 1023.

²⁰⁹ TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 91.

²¹⁰ Tamtéž, s. 79.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

7.1 Literatura

ADAMOVÁ, Karolina. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 8086898040.

BAUER, Franz. OHLBAUM, Rudolf. SALOMON, Dieter. *Tisíc let česko-německých vztahů: data, jména a fakta k politickému, kulturnímu a církevnímu vývoji v českých zemích*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Praha: Panevropa, 1995. ISBN 8085846039.

BENDA, Jan. *Útěky a vyhánění z pohraničí českých zemí 1938-1939*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 9788024621197.

BENEŠ, Edvard. HAUNER, Milan (ed.). *Paměti*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 9788020015297.

BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*. 1. vyd. Překlad Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006. ISBN 8020014403.

BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. 1. vyd. Překlad Vlastimil Novák a Stanislav Plášil. Praha: Levné knihy KMa, 2005. ISBN 8073092646.

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda, 1938*. 1. vyd. Překlad Pavel Stránský. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999. ISBN 8086101193.

EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vyd. Brno: Clio, 2012. ISBN 9788090508101.

FILÍPEK, Jan. *Mnichov 1938: Hra o Československo*. Praha: Dr. Eduard Grégr a syn, s.r.o., 2001. ISBN 809020239X.

GISEVIUS, Hans Bernd. *Až k hořkému konci: Od mnichovské dohody k 20. červenci 1944*. 1. vyd. Překlad Karel Kraus. Praha: Dělnické nakladatelství, 1948. 389 s.

HENIG, Ruth B. *The origins of the Second World War, 1933-1941*. 2nd ed. New York: Routledge, 2005. ISBN 0415332621.

JUNEK, Václav. *Hitler v Čechách: všech sto tři hodin den po dni, minutu po minutě...* 1. vyd. Praha: BVD, 2012. ISBN 9788087090565.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938): O přežití a život (1936-1938)*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003. ISBN 8072770306.

KLÍMA, Vlastimil. *1938: měli jsme kapitulovat?*. 1. vyd. Editor Robert Kvaček, Josef Tomeš a Richard Vašek. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012. ISBN 9788074221507.

KUKLÍK, Jan. NĚMEČEK, Jan. ŠEBEK, Jaroslav. *Dlouhé stíny Mnichova: Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 9788087284186.

KVAČEK, Robert. *Československý rok 1938*. 2. rozšíř. a aktualiz. vyd., V nakl. Polart 1. Praha: Polart, 2011. ISBN 9788087286111.

LUKEŠ, Igor. *Czechoslovakia between Stalin and Hitler: the diplomacy of Edvard Beneš in the 1930s*. 1. vyd. New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 0195102673.

LVOVÁ, Míla. *Mnichov a Edvard Beneš*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1968. 285 s.

MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 8072014331.

MENCL, Vojtěch. HÁJEK, Miloš. OTÁHAL, Milan. KADLECOVÁ, Erika. *Křižovatky 20. století: Světlo na bílá místa v nejnovějších dějinách*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990. ISBN 8020601805.

NAROČNICKAJA, Natalia Aleksejevna. FALIN, Valentin Michajlovič. *Partitura druhé světové války: kdo a kdy začal válku?*. 1. vyd. Překlad Zdeněk Hrabica a Jarmila Chládková. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010. ISBN 9788073609801.

NEUDORFLOVÁ, Marie (ed.). *Češi a Němci v pojetí a politice T. G. Masaryka: sborník příspěvků z mezinárodní konference [pořádané Masarykovým ústavem AV ČR dne 6. prosince 2002 v Praze]*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2004. ISBN 8086495221.

PETRÁČKOVÁ, Věra. KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. ISBN 8020006079.

RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. 2. vyd. V Melantrichu 1. Praha: Melantrich, 1993. ISBN 8070231475.

RICHTER, Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 1999. ISBN 8072680544.

ROBERTS, Andrew. *Hitler a Churchill: taje vůdcovství*. 1. vyd. Překlad Květa MACÁKOVÁ a Hana ŘEHÁKOVÁ. Praha: Beta-Dobrovský, 2005. ISBN 8073061694.

SEIGNOBOS, Charles. *Současné dějiny od r. 1815*. 1. vyd. Překlad Anna Sychravá. Praha: J. Otto, 1907.

SMETÁČEK, Zdeněk. *Od Mnichova k válce*. 1. vyd. Praha: Práce, 1945. 252 s.

SOBOTA, Emil. *Die Schweiz und die Tschechoslovakische Republik*. 1. vyd. Prag: Orbis, 1927. Politische Bücherei.

TAUCHEN, Jaromír. SCHELLE, Karel (eds.). *Češi a Němci v meziválečném Československu: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, The European Society for History of Law a Moravským zemským archivem v Brně)*. 1. vyd. Brno: European Society for History of Law, 2013. ISBN 9788074182020.

TAYLOR, Alan John Percivale. *Príčiny druhej svetovej vojny*. 1. vyd. Překlad Peter Draškaba a Eva Draškabová. Bratislava: Perfekt, 2005. ISBN 8080462879.

TOMS, Jaroslav. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. 4. dopl. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002. ISBN 8070828528.

7.2 Ostatní

7.2.1 Elektronické zdroje

Das „Münchener Abkommen“ von 1938 und die Zerschlagung der Tsechoslowakei [online]. In: s. 1-2. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z:

https://www.bundestag.de/blob/194724/7f691a21e2573143df5f987235c7adee/muenchner_abkommen-data.pdf.

IRVING, David. *The war path: Hitler's Germany 1933-1939* [online]. s. 225 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.fpp.co.uk/books/WarPath/WarPath.pdf>.

Mnichov 1938 a jeho důsledky na stránkách dobového tisku. In: *Moderní dějiny* [online]. 2015 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z:

<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/mnichov-1938-a-jeho-dusledky-na-strankach-doboveho-tisku/>.

O nás bez nás: Mnichov 1938, přehlídka politické zbabělosti [online]. 2016 [cit. 21. 02. 2016]. Dostupné z www: <http://www.i60.cz/clanek/detail/2106>.

Rozbití Československa [online]. 2015 [cit. 7. 3. 2016]. Dostupné z: <http://promoravia.blog.cz/galerie/mapy/obrazek/44003645>.

7.2.2 Legislativní prameny

Smlouva 300/1938 Sb. ze dne 25. listopadu 1938 mezi Česko-Slovenskou republikou a Německou říší o otázkách státního občanství a opce.

Zákon č. 121/ Sb. ze dne 29. února 1920, Ústava Československé republiky.

8 RESUMÉ

This Bachelor thesis deals with the historical causes leading to the signing of the Munich Agreement on September 29, 1938. The work is divided into three parts. The first one aims to point out the development of relationship between Czechs and Germans from the beginnings of the German colonization in Bohemia until 1938. The second part focuses on the conference held in Munich, signing of the agreement and several hours immediately following the conference. The third part shows the most serious consequences which resulted from this event, not only for the former Czechoslovakia but also for whole Europe. The work presents the current view of historians as well as the look at the period between the two world wars through the eyes of several direct participants. It is a compilation of works of many present and contemporary authors, but it is not an evaluation.

9 PŘÍLOHY

9.1 Příloha č. 1 - Text Mnichovské dohody

Německo, Spojené království, Francie a Itálie dohodly se se zřetelem k ujednání, jehož bylo ve věci odstoupení sudetoněmeckých území v podstatě již dosaženo, o těchto člancích a podmínkách tohoto odstoupení a o opatřeních, jež je podle toho učiniti – a prohláší se tímto ujednáním každý jednotlivě za odpovědná za kroky, kterých je zapotřebí, aby jeho provedení bylo zajištěno:

1) Vyklizování započne dne 1. října t.r.

2) Spojené království, Francie a Itálie se shodují v tom, že vyklizení území bude provedeno do 10. října 1938 a to bez zničení jakýchkoliv nynějších zařízení a že československá vláda bude činěna odpovědnou za to, že vyklizení bez poškození uvedených zařízení bude provedeno.

3) Podmínky vyklizení stanoví v podrobnostech mezinárodní výbor, složený ze zástupců Německa, Spojeného království, Francie, Itálie a Československa.

4) Obsazení převážně německého území německými vojsky po etapách počne 1. října 1938. Čtyři, na přiložené mapě vyznačené územní úseky, obsadí se německými vojsky v tomto pořadí:

Římskou I. označený územní úsek 1. a 2. října t.r.

Římskou II. označený územní úsek 2. a 3. října t.r.

Římskou III. označený územní úsek 3., 4. a 5. října t.r.

Římskou IV. Označený územní úsek 6. a 7. října t.r.

Ostatní území převážně německého charakteru bude bez průtahy výše uvedeným mezinárodním výborem vytčeno a do 10. října německými vojsky obsazeno.

5) V par. 3 uvedený mezinárodní výbor určí území, v němž se má provést lidové hlasování. Tato území budou, až do skončení lidového hlasování, obsazena mezinárodními formacemi. Týmž výbor určí podmínky, jimiž se bude řídit lidové hlasování, při čemž jest užiti za základ hlasování v Saarsku. Výbor stanoví také den, kdy se lidové hlasování bude konati. Tento den nesmí však býti pozdější, než konec listopadu.

6) Konečné vytyčení hranic provede mezinárodní výbor. Tento výbor jest oprávněn doporučiti čtyřem mocnostem: Německu, Spojenému království, Francii a Itálii, v některých výjimečných případech menší odchylky od přísně etnografického stanovení pásem, jež lze postoupiti bez lidového hlasování.

7) Zavede se opční právo pro přestup do odstoupených oblastí a pro vystoupení z nich. Opce musí býti provedena v období 6 měsíců ode dne uzavření této dohody. Německo - československý výbor určí jednotlivosti opce, uváží způsob, jak ulehčiti výměnu obyvatelstva a vyjasní zásadní otázky, které z této výměny vzejdou.

8) Československá vláda propustí do čtyř měsíců od dne uzavření této dohody všechny sudetské Němce, kteří si toho propuštění přejí, ze svých vojenských a policejních svazků. V téže lhůtě propustí československá vláda sudetoněmecké vězně, kteří odpykávají tresty na svobodě pro politické přečiny.

Mnichov, dne 29. září 1938

Podepsáni:

Adolf Hitler, Neville Chamberlain, Mussolini, Ed. Daladier.²¹¹

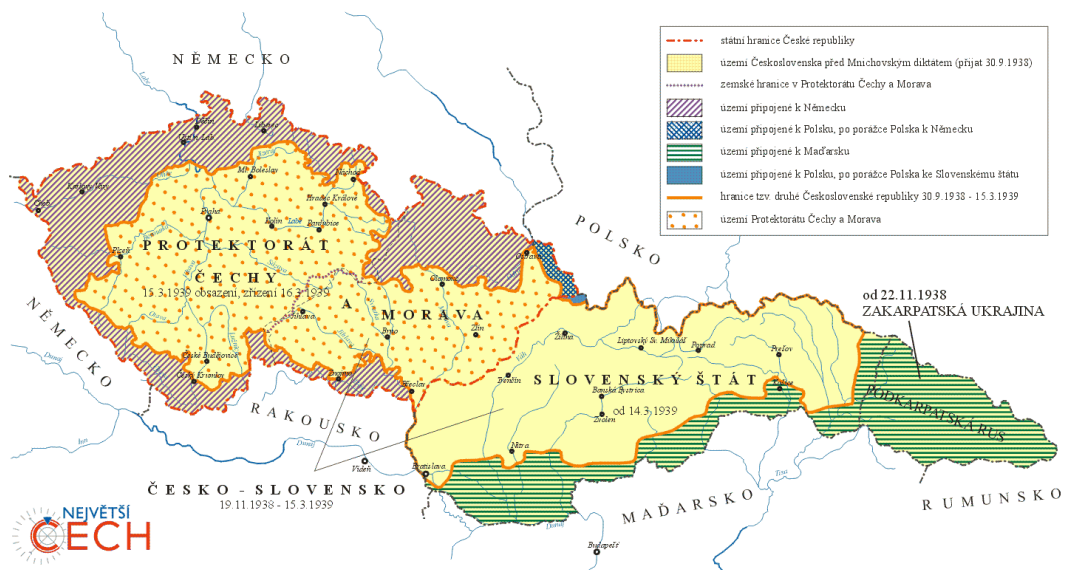
²¹¹ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2003, s. 453-455.

Zdroj:

O nás bez nás: Mnichov 1938, přehlídka politické zbabělosti [online]. 2016 [cit. 21. 02. 2016]. Dostupné z www: <http://www.i60.cz/clanek/detail/2106>.

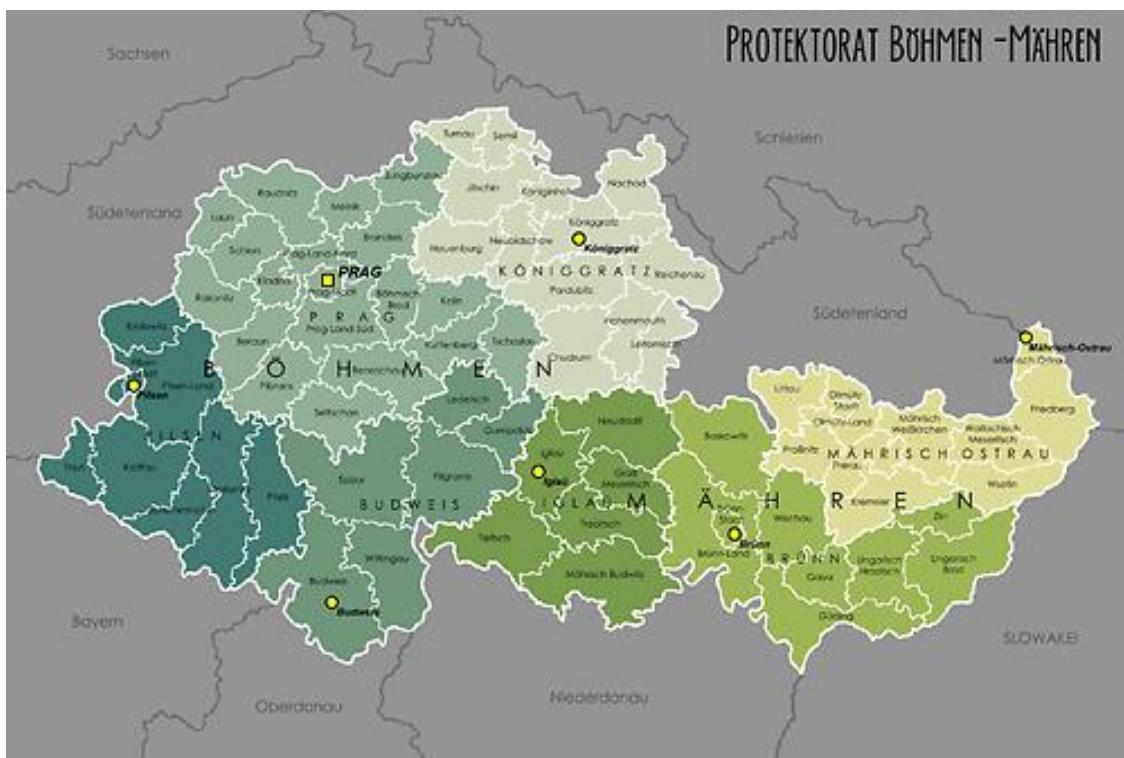
9.2 Příloha č. 2 - Mapa protektorátu Čechy a Morava

Zdroj:

Rozbití Československa [online]. 2015 [cit. 7. 3. 2016]. Dostupné z www:

<http://promoravia.blog.cz/galerie/mapy/obrazek/44003645>.

Zdroj:

Rozbití Československa [online]. 2015 [cit. 7. 3. 2016]. Dostupné z www:

<http://promoravia.blog.cz/galerie/mapy/obrazek/44003645>.

9.3 Příloha č. 3 - Ukázky z dobového tisku

Rozhoduje se o osudu Evropy KONFERENCE ČTYŘ V MNICHOVĚ ZAHÁJENA

Za Československo odletěl do Mnichova jako pozorovatel vyslanec dr. Mastný. - Konference poirvá jen do zítřka? - Po dobu jednání mají být zastaveny mobilisační přípravy zúčastněných států. - Československá vláda s jistými výhradami projevila souhlas s anglickým plánem.

Konference čtyř byla dnes v Mnichově zahájena a potrvá, jak se zatím usuzuje, do zítřka. Není ovšem vyloučeno, že se podstatně protáhne, budou-li na této konferenci vzneseny i jiné otázky než československá, na příklad otázka kolonií. Skutečnost, že Mussolini odložil velkou faštickou radu, která se měla konat 1. října, na 6. října by spíše nasvědčovala tomu, že Mussolini počítá s prodloužením konference.

Konferenci jsou přítomni Hitler, Chamberlain, Daladier a Mussolini a šláby jejich spolupracovníků. Konference se koná ve Führerhausu na Královském náměstí. První porady byly zahájeny ve 12 hod. 45 minut a byly přerušeny ve 14 hod. 45 min. Odpoledne se sešla konference k nové poradě v 16 hod. 30 minut. O průběhu porad se zachovával naprosté mlčení. Pozoruhodné je, že Hitler pozval do Mnichova vedle maršála Göringa také vrchního velitele německé armády generála Keitla.

Z Československa odletěl dnes odpoledne o 15. hod. zvláštním letadlem do Mnichova náš berlínský vyslanec dr. Mastný, který bude konferenci přítomen jako pozorovatel.

Jak se ujistiuje, mají být po dobu konference zastavena další mobilisační opatření jednotlivých zúčastněných států. Francie ještě v noci na dnešek povolala vyhláškami č. 8, po nichž může následovat již jen všeobecná mobilisace, další záložníci, většinou důstojníci. Patří je v noci trvale zataměna. Také v Maroku jsou prováděna všechna nutná vojenská opatření. Ve vojenských opatřeních pokračoval i Londýn. Německo odložilo všeobecnou mobilisaci o 48 hodin — nikoli o 24 hodiny, jak se původně oznamovalo — a tato lhůta uplyne zitra v pátek ve 14 hod.

Československá vláda koná neustálé porady o situaci. Dnes odpoledne se ve sněmovně sešli vedle bývalých politiků ministrů a předsedů vládních stran také celá předsednictva poslaneckých a senátských klubů. Zprávu o situaci podal dr. Hodža. Vláda prozkoumala britskou notu o postupném uskutečňování návrhu franko-britských a odpověděla v zásadě kladně na tyto návrhy, ovšem s jistými výhradami. Tato odpověď byla Chamberlainovi sdělena ještě před zahájením porad v Mnichově.

Chamberlain, Daladier, Mussolini Hitlerovými hosty u oběda. Vlajky čtyř velmocí před Vůdcovým domem. — Daladier ubytován společně s hrabětem Ciano. — Zvláštní vlak Duceho.

Mnichov, 29. září.
Již v časných ranních hodinách byly vyzdobeny ulice a náměstí města říšskými prapory. Za režimovní uzávejším čekaly již od 8. hodiny ranní tisíce lidí na příjezd zvláštního vlaku Duceho z Říma. Duce bude na svého mlachovského pobytu v bytlu v paláci prince Karla, hr. Ciano v hotelu „U čtyř rolních domů“, Chamberlain v Palast hotelu Regina a francouzský ministerský předseda v hotelu jako hr. Ciano.

Když jsem byl ještě chlapcem, říkával jsem si ustavičně: Když nemá úspěch hudeb, pokoušej se oň znovu a znovu. A tak si počínám právě nyní. Až se vrátím domů, že budu moct říci jako Hotsour v „Indičku IV.“: Mezi všemi těmito nebezpečnými úskalími podařilo se nám bezpečně utrhnout aspoň tuto květinu.

Marsellasa na mnichovském letišti.
Francouzský ministerský předseda Daladier přiletěl v 11.15 hod. na mnichovské letiště v Oberwiesenfeldu. Přivítal jej francouzský velvyslanec Francois-Poncet, slavný tajemník šlechtě Wenzelsker a j. Daladier vykonal přehlídka šesté rotě SS za zvuku francouzské a německé státní hymny a pak odjel automobilem do hotelu „Vier Jahreszeiten“.

Československý ministr zahraničí.
Daladier ihned po svém příjezdu měl porady s velvyslancem v Berlíně Francois-Poncetem. V poledne mu učinili zdvořilostní návštěvu český ministerský předseda Goeringem a Francois-Poncetem odjel z hotelu automobilem do Vůdcovského domu k Hitlerovi.

Ríšský kancléř Hitler pozval na oběd v svém soukromém bytě v Mnichově Dalquiera, Chamberlaina a Mussoliniho.

Uvítání srdečné a uvítání nadšené.
Ve 12.15 hod. opustil říšský kancléř svůj byt na náměstí Prince regenta a odjel k Vůdcovskému domu na Královském náměstí. Krátce před tím přijel do Vůdcovského domu britský ministerský předseda Chamberlain, britský ministr zahraničí sir R. Ribbentrop. Přijel tam přímo z letiště. O něco později přijel Daladier, doprovázen maršálem Goeringem a předsedou tajné kabinetní rady, říšským ministrem št. Neurathem. Ve 12.29 přijel ministerský předseda Mussolini v doprovodu ministra Hesse do Vůdcovského domu a odebral se s hrabětem Cianem k rozhovoru. S sebou takzvaně Vůdcovského domu vstáři obrovské vlajky čtyř států. Jejich státníci se tam sjeli. Na ulici čekalo po celou hodinu neprohlédané množství lidí, které připravilo britskému a francouzskému ministerskému předsedovi srdečné uvítání. S nadšením byli pozdraveni italský ministerský předseda Mussolini a říšský kancléř.

12.45 — zahájení porad.
Rozhovory mezi říšským kancléřem Hitlerem, italským ministerským předsedou Mussoliniem, britským ministerským předsedou Chamberlainem a francouzským ministerským předsedou Dalquierem byly zahájeny po poledni ve 12.45 hod. v pracovně říšského kancléře Hitlera ve Vůdcovském na Královském náměstí. Rozhovory se účastní také italský ministr zahraničí R. Ribbentrop, dále jako tlumočnicka a zapisovatelka protokolů legátka rada Schmidtová ze zahraničního úřadu a generální tajemnice československého ministerstva zahraničí Legor.

Velmoci diktuji Československu

Osm bodů mnichovské dohody

Doplňující vysvětlení.
Sčtové vlády čtyř velmocí prohlásily, že otázka polské a maďarské menšiny v Československu, pokud nebude do tří měsíců vyřešena dohodou mezi interesovanými vládami, bude prodlížena dalšími sešitky zde přítomných sešů vlády.

Dodatek k dohodě.
Vláda John Veltěmšva Spojeného království Velké Británie a francouzská vláda připojují se k této dohodě na základě toho, že jsou připraveny k nabídnutí obsazené a paragrafu 6 anglo-francouzských návrhů z 19. září a v paragrafu 6 anglo-francouzských návrhů z 19. září a která se týká mezinárodní garance nových hranic Československého státu proti nevyprovokovanému útoku, jakmile budou vyřešena otázka polské a maďarské menšiny v Československu, dle Německa a Itálie Československu rovněž garancí.

Doplňující vysvětlení.
Přítomní čtyři říšské vlády shodují se v tom, že výbor, uvedený v přítomné dohodě, skládá se ze státního tajemníka německého zahraničního úřadu, v Berlíně pověřených vyslanec Anglie, Francie a Itálie a jednoho člona, jmenovaného československou vládou.

Podpisáno v Mnichově dne 29. září 1938.

Dodatečné vysvětlení.
Všechny otázky, které vzniknou z odvádění území, nabídnutí do příslušnosti (kompetence) mezinárodního výboru.

Podpisáno v Mnichově dne 29. září 1938.

1. Vyklouzování zápočet dne 1. října.
2. Společná království Velké Británie, Francie a Itálie shodují se, že vyklouzení území bude provedeno do dne 10. října, a to bez porušení jakýchkoli stávajících zařízení a že československá vláda nese odpovědnost, že vyklouzení bude provedeno bez poškození uvedených zařízení.
3. Modalitty vyklouzení budou stanoveny v jednolitoštech mezinárodním výborem, který se skládá ze zástupců Německa, Spojeného království Velké Británie, Francie, Itálie a Československa.
4. Obsazování převážně německého území německými oddíly bude prováděno postupně a zápočet dne 1. října. Ve přítomných mapách vyznačené čtyři díly území budou v tomto pořadí obsazeny německými oddíly: území, označené I., od 1. do 2. října; území, označené II., od 2. do 3. října; území, označené III., ve dnech 3., 4. a 5. října;

5. Výbor 5 z uvedených mezinárodních výborů určí území, ve kterých se bude konat hlasování lidí. Tato území budou až do skončení hlasování lidí obsazena mezinárodním sbor, který výbor určí modalitty, za kterých bude hlasování lidí provedeno, při čemž jest přihlížeti jako k základně k modalitám sarského plebiscitu.
6. Konečné vyřízení hranic provede mezinárodní výbor.
7. Bude zaručeno právo opec pro přestup do odstoupeného území a pro vystěhování z něho. Opec musí být vykonána v době šesti měsíců od uzavření této dohody. Německo-československý výbor určí podmínky opec, uváživši řízení k uložení výměny obyvateletva a objasnivši otázky, které vzniknou z této výměny.
8. Československá vláda prouští do třiceti týdnů po uzavření této dohody ze srubých vojenčích a politických českých všeobecných voleb, kteří o to požádají. V této době propustí československá vláda zabráněni sudetské Německu, kteří si odpykávají tresty na svobodu pro politické delikty.

Podpisáno v Mnichově dne 29. září 1938.

Zrazení a opuštění všemi

Mnichovská konference čtyř škrtnutím pera změnila tisícileté hranice Československa. - Bez jakéhokoliv jednání s Československem byly našemu státu předloženy nejtvrďší podmínky.

Praha 30. září.

Rozhodnutí mnichovské konference čtyř velmocí dopadlo proti nám. Bez Československa bylo v šesti hodinách rozhodnuto o Československu. Byly nám uloženy nejkrutější a nejtěžší podmínky. Nebylo dbáno práva a spravedlnosti, moc kráčela před právem.

Západní demokracie plně ustoupily hrozbám Německa. Historie poválečných omylů západních demografií se opakuje. Kapitulovaly nestatečně, když Německo roztrhlo první část mírové smlouvy a vyzbrojilo se. Tato kapitulace byla nejkrutějším omylem, který dnes platíme my a zitra budou platit druhí. A pak tato řada tragických omylů pokračovala přes obsazení Porýní, přes obsazení Rakouska až k dohodě mnichovské, kterou řada těchto tragických omylů prozralim vyvrcholuje. Bylo našim osudným omylem, nedovedli-li jsme zavčas tento vývoj pochopit a podle něj se zařídit.

V Mnichově bylo rozhodnuto proti Československu. Tvrď a takovým způsobem, jaký nemá v dějinách příkladu. Tisícileté hranice státu byly změněny brutálním škrtnutím pera v několika hodinách. Naši domnělí západní spojenci přijeli téměř všichni, i nejkrutější podmínky, které diktovalo Německo. Opuštěli nás v bláhové naději, že zachránili sebe. Neváháme říci, že tato kapitola historie západních demografií nebude jim sloužit ke cti.

Československá vláda byla postavena nejen proti Německu a Itálii, ale i proti Francii a Anglii, které se za splnění mnichovské dohody zaručily. Francie hodila pod stůl spojenecký závazek vůči Československu, který na sebe vzala a neslýchaným způsobem postavila se v řadu těch, kteří pod hrozbou násilí vymáhají na nás splnění nejtěžších podmínek. Spojenství krve, které jsme s Francií zpečetili nejposvátnějšími svazky na francouzských bojištích za světové války, bylo včera v Mnichově Francií brutálně zničeno. Bude věcí francouzského národa, dovede-li tuto hanu smířit se svým národním sebevědomím.

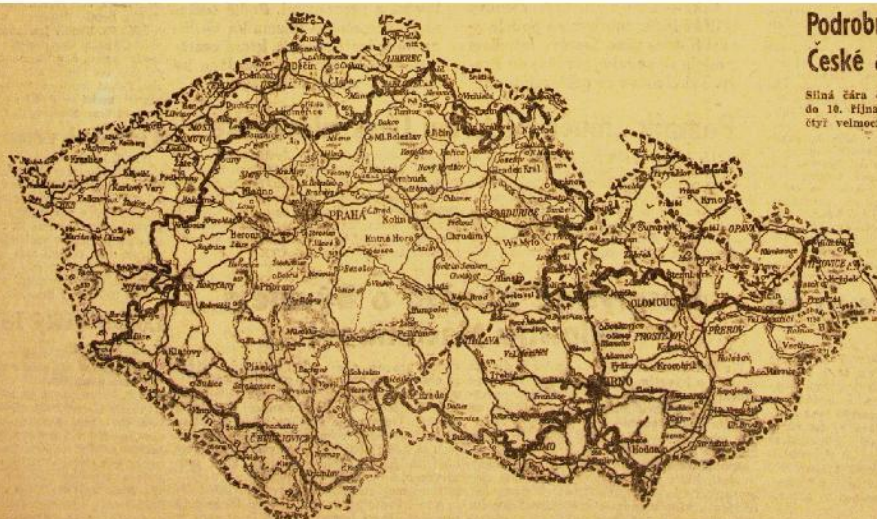
Staří Římané měli heslo: si vis pacem, para bellum. Chtěli mír a proto připravovali válku. Obáváme se, že Francie se ocitla včerejším dnem na bludné cestě. Připravovala domněle mír a bude mít válku. Mír nelze vyhrát slovy, o míru rozhodují skutky. A západní demokracie neměly odvahu ke skutku, aby zachránily mír.

Diktát mezinárodní komise v Berlíně je neslýchaný. V kategorické ultimativní formě uložila Československu, aby ve lhůtě několika hodin přijalo a provedlo odevzdání nejen zmínčených, ale i některých čistě českých krajů německé říši. Všechny protesty a stížnosti do tohoto strážného rozhodnutí zůstaly úplně marné a bezvýsledné.

Rikáme jasné, že na Československu bylo spácháno bezpříkladné násilí a bezpráví. Mnichovská úmluva, kterou Československo přijalo, nebyla dodržena. Nebyl vzat za základ skutečný stav v jednotlivých krajích, nýbrž národnostní mapa podle sčítání z roku 1910. Z doby, kdy české kraje byly vydány nejnásilnější germanisací. Kdy bylo falšováno sčítání lidu ve prospěch Němců. Krutá germanisace, která byla na českém národě páchána za Rakouska, nebyla nejen odčiněna, ale byla potvrzena Francií i Anglií.

Ve jménu práva seburčení je dnes právo seburčení nejhorším způsobem šlapáno. Na milion českých lidí má být vydáno Třetí říši. Pro tři miliony Němců v Československu dovedla Francie i Anglie vyvinout nejstrašnější nátlak na Prahu, aby ustoupila. Z těchto tří milionů Němců tak zvaní demokratičtí Němci si nepřáli připojení k Třetí říši. V tomto počtu je dále velký počet židů. Slíživě odhadnuto lze mluvit sotva o dvou milionech Němců, a to ještě nemluvíme o tom, kteří byli poněmčeni za Rakouska. Pro tento počet Němců dovedla France i Anglie vymáhat právo seburčení. Pro tyto Němce letěl Chamberlain třikrát do Německa. Pro právo těchto Němců mluvil Chamberlain i Daladier v anglické a francouzské sněmovně. Pro splnění práv těchto Němců vyslala Anglie do Československa pana Runcimana.

Pan Chamberlain řekl v anglické sněmovně - a po něm to opakoval pan Daladier ve sněmovně francouzské.

Podrobná mapa země České a Mor.-slezské

Silná čára ohraničuje území, které do 10. října ve smyslu rozhodnutí čtyř velmocí obsadí říšskoněmecké vojsko.

OSTRAVSKÝ
DĚLNICKÝ DENÍK

PROLETÁRI VSECH ZEMÍ, SPOJTE SE!
Cena 40 hal.
Ve čtvrtek
6. října 1938
Číslo 235

Záhradník JAN ŠVEJDLA. — Zástupce šéfredaktora EDUARD URZ. — Vychází denně mimo pondělí. — Ústřední redakce a administrace: Muzikova Ostrava, ulice č. 12.50, mimo redakce č. 6. — Věští a dohodové č. 1.30, do cítny městské č. 23. — Řiřitel, redakční a obvodový redaktor: Votrubník Antonín. —
Praha 25. října 1938. Telef. 43-17. — Přílohu redaktor a dohodovce: Praha-Karlín, Křislavská 17. 13. Telefon red. 417-51, adma. v Praze 402-41-43. — Převzaté zveřejněné č. 1.2.50, mimo redakce č. 6. — Věští a dohodové č. 1.30, do cítny městské č. 23. — Řiřitel, redakční a obvodový redaktor: Votrubník Antonín. —
Kaua Jar. Hoffmann. Praha-Karlín. — Dobrodtěš č. 1.30, 4.

President Beneš odstoupil

P r a h a, 5. října. Ministerský předseda armádní generál S y r o v ý učinil dnes v 18 hodin tento rozhlasový projev:

Ve dnech právě minulých dolehly na náš stát a národ těžké hluboké rány. Národ v nich ukázal přes všechnu hloubku své bolesti příkladnou ukázněnost, která silí naši vládu ve víře, že se jí podaří vyvést národ a stát z dnešních dob a svázat k novému životu.

Všem nám ukládá tento úkol nejvyšší odpovědnost, naprostou obětavost a krajní sebezapření. S bolestí československého občana, s hluboce vzrušeným srdcem legionářského bojovníka plním nyní jeden z nejtěžších úkolů svého života a oznamuji vám, že se prezident Československé republiky, dr. Edvard Beneš vzdal svého úřadu. Zůstáváte i při tomto skutku zářivým příkladem sebeobětování.

Toto presidentovo rozhodnutí je takové, že by slova byla jen mýlým obrazem našeho vzrušení a našich citů.

Abdikáční list presidenta Beneše

President dr. Edvard Beneš píše: »Páne předsedo vlády! Pohnutá tři leta mého presidenství vyvrcholila v událostech nedávných dnů, v událostech pro nás nadměrně smutných a pro náš stát velkého dosahu. Drásali nám všem duše, nervy, srdce a rozum. Nezlomily však ani naši víru, ani věrnost idealism našeho lidu, národa a státu, jímž lid československý vždycky věren zůstane. Tyto politické události změnily ovšem v základech pod-
mínky dalšího života a vývoje našeho státu. Měl jsem na tom všem tak veliký podíl, že nemohu uvažovati o tom, co v nových poměrech mám dělat já, jako president republiky. Byl jsem zvolen za okolností zcela jiných a nemohu to dnes přehlížet. Poměry se dnes změnily tak, že by moje osoba jako osobopolitika mohla býti překážkou vývoje, kterým se nyní musí náš stát přizpůsobovat vzhledem s hlediska mezinárodního.

Právě se nám podařilo ustaviti vládu, která bude v nových poměrech vládou klidu a pořádku, vládou úsilí o hospodářskou a sociální restauraci, vládou pořádku a obrody. Věřím, že se jí bude práce dařiti.

Sám však pokládám pro sebe za nutné z nové situace vyvodit důsledky a ze svého úřadu odstoupit. Nezmámená to opo-
středí své povinnosti v těžké době a nezůstat na patubě v těžkém boji. Chci usnadniti zahraniční a vnitřně politicky další zdravý vývoj národa. Proto skládám svůj úřad v ruce ústavních činitelů a prosím Vás jako předsedu vlády, abyste zařídil vše, co je nutné. Děkuji Vám a Vašim kolegům za všechnu spolupráci a přeji Vám další zdár a Vaši činnosti a věřím pevně a hluboce, že přijde doba lepší a úspěch pro náš stát a všechnem nás československý lid.

Dr. Edvard Beneš.

Zdroj:

Mnichov 1938 a jeho důsledky na stránkách dobového tisku. In: *Moderní dějiny* [online]. 2015 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z:

<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/mnichov-1938-a-jeho-dusledky-na-strankach-doboveho-tisku/>.